

Poštšina plačana
v gotovini

GAROTA
Risba slikarja Goye

Vzajemna

Svoboda

ILUSTRIRANA KULTURNA IN DRUŽINSKA REVIIJA

ŠTEV. 4 ~ APRIL 1939 ~ IZHAJA MESEČNO ~ LETO III

Konzumno društvo za Mežiško dolino

r. z. z o. z. v Prevaljah

Poštni predal številka 3. Poštni čekovni račun 12.048.
Telefon interurban številka 5. Brzjav: Kodes Prevalje.

Osrednja pisarna in centralno
skladišče v Prevaljah

Podružnice:

Prevalje, Leše, Mežica, Črna I, Črna II, Sv. Helena, Guštanj,
Muta, pekarna v Prevaljah ter 7 lastnih združenih domov v
Mežiški dolini.

Zadruga nudi svojim članom vedno sveže blago po najnižjih
cenah. Hranilne vloge sprejema centrala v Prevaljah in njene
podružnice ter jih obrestuje po najvišji obrestni meri. Prodaja
se le članom. Član društva lahko postane vsak.

Delež znaša samo Din 100.—

Delavke, delavci, nameščenci, kmetje in obrtniki ter sploh vse
ljudstvo, kupujte življenjske potrebščine le v svojih zadrugah!

V slogi je moč, v delu rešitev!

Splošna gospodarska in konzumna zadruga za Gorenjsko

r. z. z o. z., Jesenice-Fužine, Cankarjeva 3.

Prodajalne: Sava, Jesenice, Borovlje, Kor. Bela, Dobrava, Sp. Gorje, Mojstrana. —
Zadružno gostilno: na Savi v Del. domu, na Kor. Beli, nasproti postaje. — Zadruga
kino: Radio poleg Del. doma. — Delavska doma: na Savi-Jesenicah, v Sp. Gorjah!

KONZUMNO DRUŠTVO RUDARJEV

Hrastnik, r. z. z o. z. — Ustanovljeno 1906

Ima 3 prodajalne, združno gostilno in pekarno. Član postane lahko vsak. Delež
Din 100.—. Sodrugi, sodružice podpirajte Vašo zadrugo, Vaš Delavski dom.

Slovenska narodna podporna jednota

največja slovenska gospodarska in dobrodelna
zadruga v SEVERNI AMERIKI. — Najboljša za-
varovalnica za življenje, bolezen, poškodbe itd.
— Posluje v Zedinjenih državah in Kanadi. — Ime
približno 50.000 članov v obeh oddelkih
in blizu 627 podružnic po raznih krajih Amerike.

Premoženja nad
7.500.000 dolarjev

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

Glavni urad S. N. P. J., 2657-59 So.
Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Mestna hranilnica

Ustanovljena 1862

v Mariboru, Ocožnova ulica 2

sprejema hranilne vloge na hranilne knjižice
in tekoči račun in jih obrestuje najkulantneje.
Za vse obveznosti jamči mestna občina mari-
borska z vsem svojim premoženjem in vso
davčno močjo.

Nove vloge izplačuje brez vsakih omejitev!

Telefon 20-03

Poštni čekovni račun 11.427

NAJVEČJI SLOVENSKI PUPILARNOVARNI ZAVOD

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Stanje vlog preko Din 420.000.000.—

Lastne rezerve nad „ 26.000.000.—

Dovoljuje posojila proti vknjižbi

Za vse obveze hranilnice jamči:

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

ima največjo zalogo zabavnih, stro-
kovnih in učnih knjig. Pri gotovem
jamstvu se dovolijo odplačila. Izvr-
šujejo se vsa naročila na tu- in ino-
zemske časopise.

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 16

Izhaja mesečno. Letna naročnina din 20.— (za inozemstvo din 40.—), polletno din 10.—, posamezna številka din 2.—, za člane »Vzajemnosti«
plačajo društva po din 1.50 mesečno ali din 18.— letno. Poštni čekovni račun št. 12.249. Rokopise pošiljati na: Delavska kulturna zveza »Vza-
jemnost« Ljubljana, Delavska zbornica, poštni predal 290. — Rokopisi se ne vračajo. — Uprava: Maribor, Sodna ulica 9/11.

Zgodovina svobode

Zgodovina Evrope je zgodovina človeškega boja za osebno svobodo.

Začenja se z zmago grških mest pod vodstvom Aten nad silno premočjo perzijskega gospodstva (480. leta pred Kristusovim r.). Ta zmaga v pomorski bitki pri Salamisu je rešila svobodo tedanje kulturne Grčije in je pravi rojstni dan Evrope.

Kajti nasprotje perzijsko-azijske kulture proti grško-evropski je obstojalo v tem, da so bili Perzijci in druga plemena velikega azijskega imperija podložniki samoblastnega kralja, despota — Grki so pa bili državljani svojih mestnih, demokratičnih držav. Perzijci so bili samo predmet, testo politike enega tirana, Grki so pa sami Veliki kot Aristotelov učenec človek, ki je ponesel grški zmaga zmago svobode nad despotizmom.

Grčija je ostala otok svobode, dokler je niso zavzeli Makedonci. Vendar je bil makedonski kralj Aleksander Veliki kot Aristotelov učenec človek, ki je ponesel drški duh in grški način življenja do Indije in Turkeстана. Njegovi nasledniki so podlegli azijski ideji despotstva. Priblavljeni so sicer grško kulturo, odklanjali so pa grško svobodo.

Proti temu novemu azijskemu despotstvu je vstala rimska republika. Baklja evropske svobode je zagorela v Rimu. Kajti rimska država je bila republika — res publica, to je javna zadeva državljanov, ne samolastna, privatna zadeva kralja.

Rim je postal čuvar grške ideje svobode: pravice osebnosti nasproti samovoljnosti despotov. Rim je volil svoje uradnike v miru in v vojni. Ustvaril je pravni sistem, ki je še danes podlaga evropskega prava.

Civis romanus sum: rimski državljani sem — je pomenilo: nisem suženj tirana ali despota, temveč svoboden državljani rimske republike.

Rim je osvojil azijsko-grške države. In azijski svet, pohlep je polagoma udušil duh rimske svobode. In potem ko je Rim premagal in osvojil vsa despotstva ob Sredozemskem morju, se je sam spremenil v despotstvo. Ta razvoj je šel polagoma, od Sule do Dioklecijana. In tako je Rim zapravljal grško svobodno dedščino.

Ko je v Rimu zamirala misel svobode, ko so se rimski državljani ponižali v podanike cesarjev, je mlado krščanstvo začelo boj za svobodo proti totalitarnemu cesarskemu Rimu.

Tri stoletja je trajal ta boj za svobodo Evrope, boj novega človeškega ideala s cesarstvom. Neoboroženi kristjani so zmagali nad oboroženim imperijem.

Komaj pa je bil dobojevan ta boj s cesarstvom, se je že pojavila nova nevarnost za svobodo v Evropi: cesaropapizem, združitev cesarstva s papeštvom za totalno gospodstvo nad telesi in dušami podanikov, sistem mnogo

hujše nesvobode kakor tolerantni cesarizem v poganski dobi.

V Bizancu je ta nevarnost postala resnica in za ves srednji vek ustvarila najbolj totalitarno državo krščanstva. Zapadna Evropa se je izognila bizantinizmu z neprestanim bojem za oblast med Cerkvijo in državo: država ni zagospodarila nad vestjo ljudi, Cerkev pa ni osvojila državne oblasti.

Preseljevanje narodov je uničilo antično kulturo; hkrati pa je pognalo kal nove svobode.

Kajti rimske države niso osvojili azijski despoti, temveč nova, divja, svobodna ljudstva.

Potomci svobodnih vojščakov iz dobe preseljevanja narodov so postali vitezi. Na mesto imperija je za dolga stoletja nastopilo napol anarhično stanje: neprestan boj med različnimi tvorevinami, ki komaj zaslužijo ime države. Vsak vitez je bil v svojem gradu svoj suveren, vedno ljubosumno na straži za svojo svobodo, svojo čast in svojo posest, ki jo je branil z mečem v roki. Država, narod — to so bili neznani pojmi za te ljudi. Vitez je poznal samo odnos človeka do človeka, fevdnega gospoda do vazala, ki mu je prisegel zvestobo. Njegova osebna čast mu je bila več kakor država, kakor narod in kakor kralj. Vitez je bil popolen individualist; ne državi sovražen, temveč sploh tuj državi.

Skozi ves srednji vek so skušali cesarji in kralji zlomiti to nebrzdano svobodo viteštva in utrditi državno moč po rimsko-bizantinskem vzorcu.

Kakor je bila svoboda starodavnih Aten samo svoboda meščanov, ne pa sužnjev, tako je bila tudi svoboda v

KALANDER — V naših krajih je malo mož pa še tisti so le s težavo; za nas je Bog najprej babo ustvaril, dedca pa iz njenega rebra.

JERMAN — Koliko se jih je potuhnilo?

KALANDER — Do malega vsi. Ta pravi da je prestar, da se ne briga več za take reči, da misli na smrt... lani še ni mislil na smrt. Drugi pravi, da bomo že brez njega opravili, on da ima posla v izobilici... in poseda v krčmi do polnoči. Najhujši so tisti, ki pravijo, da so v svojem srcu taki in taki, ampak zdražbe in razprtije ne marajo. Malo manj sem zameril tistim, ki so mi kratkoma zaloputnili vrata pred nosom... ni v njih laži in hnavščine: »eh, križ je...«. pa: »eh, družino imam...«, pa: »eh, rad bi v miru živel...«

Cankar: »Hlapci« — tretje dejanje.

Ko je Masaryk koval Čehoslovaško... Dogodki zadnjega časa so pestri in na zemljevidu Evrope so se začrtale nove meje. Dvajsetletna zgradba Čehoslovaške republike je bila razbita, Čehi in Moravci so priključeni Nemčiji, Slovaki imajo svojo državo, ki je pod vplivom iste države, Ukrajinci pa so prišli pod nadoblast Ogrske!

srednjem veku samo svoboda vitezov, ne pa meščanov in kmetov. In zato se je začel boj meščanov in kmetov proti oblastnosti vitezov. Kmetje so imeli v tem boju manj sreče kakor meščani. Samo v švicarskih kantonih so se osvobodili tudi kmetje. Iz njih je zrastle prva svobodna republika srednje Evrope.

Po drugih deželah Evrope je sčasoma za dolga stoletja zmagal absolutizem. Le Angleži so se rešili absolutizma in tako je Anglija postala zibelka in zavetišče parlamentarizma in liberalizma, svetilnik evropske svobode. Angliji so sledile kmalu skandinavske dežele.

Triumf absolutizma nad osebno, državljansko svobodo je vendar rodil močno reakcijo, tako imenovano prosvitljenost. V imenu človeka so najpogumnejši duhovi zahtevali režim svobode, človečanstva, tolerance, odgovornosti: enakost pred zakonom, odpravo mučenja in strašnih usmrtitev, odpravo tlačanstva, emancipacijo Judov, svobodo vesti, delitev oblasti, kontrola nad vladami s strani vladanih.

Paradokсно je, da so ideje prosvitljenosti zatriumfirale ne v zavetju Anglije, temveč proti Angliji. Ustava združenih ameriških držav, ki so odpadle od Anglije, je jasneje kakor vsaka evropska država uresničila ideje prosvitljenosti: Amerika je postala demokratična, federalistična, liberalna in tolerantna.

Ta zmaga svobodne misli v Ameriki je učinkovala nazaj na Evropo: velika francoska revolucija pred 150 leti je oznanila človečanske pravice, velika načela svobode, enakosti, bratstva.

S tem je prosvitljenost zmagala nad absolutizmom.

Francoski revoluciji je sledil Napoleonov poskus, da uduši del njenih idej, z drugim delom pa da osvoji Evropo. Po njegovem porazu je skušal Metternich uvesti absolutizem v vsej Evropi. Zato je ustanovil sveto alijanso (zvezo) reakcionarnih držav. Strah pred terorjem francoske revolucije se je zlorabljal za udušitev velikih prosvitljenih idej.

Toda ta ponovni absolutizem je trajal le kratko dobo. Ideja svobode je segla celo v Azijo. Japonska je postala parlamentarna, Kitajska republikanska, car je dal neko ustavo, mladoturška revolucija je spremenila osmansko cesarstvo v ustavno monarhijo.

Tako je pred svetovno vojno skoro na vsej črti zmagala prosvitljenost nad absolutizmom, demokracija nad

despotizmom, svoboda nad hlapčevstvom, ideja totalnega človeka nad totalitarno državo.

Po svetovni vojni je prišlo do poskusov, da se tudi meščanska demokracija nadomesti s proletarsko demokracijo.

Proti ruski revoluciji se je dvignil fašizem, ki je proglasil za najvišjega gesla: imperializem, totalitarni nacionalizem, proti liberalizmu državno kontrolo in moč. Proti demokraciji hierarhijo, proti parlamentarizmu vsemoč voditelja, proti enakopravnosti avtoriteto, proti bratstvu brezpogojno disciplino, proti svobodi fašistični red. Nacionalsocializem v Nemčiji je dodal tem geslom še rasi zem, ustvaritev novega reda pod vodstvom izvoljene germanske rase.

Stare države politične svobode Anglija, Amerika, Francija so ostale na braniku človečanskih idej. Njim se pridružujejo vse svobodne sile. Namesto krize demokracije, o kateri se je toliko govorilo do danes, bo prišla kriza diktatur. Kajti vera v osebno in svobodo je živa na obeli obalah atlantskega oceana i v Angliji tako kakor v dnevih slavne revolucije, v Ameriki tako kakor v dnevih osvobodilnih vojn, v Franciji prav tako močno kakor v dnevih velike revolucije. In proletariat se tu ne bo delil.

PRIJATELJU V TUJINI

Ko smo bili še otroci,
skupaj smo igrali se,
eden drug'ga smo poznali,
in poznali tud' srce.

To so bili zlati časi,
zlati časi brez skrbi,
nihče takrat še ni slutil,
kako na svetu se živi.

Z časom minejo tud' leta,
marsikaj se spremeni,
brezskrbno se življenje neha,
življenju gledaš zdaj v oči.

Kje ste zdaj prijat'li naši,
prijat'li izza mladih dni,
ki Vam usoda ni b'la mila,
in ste po svetu se razšli.

Vsi ste zdaj v širnem svetu,
vsak za življenje se bori,
ker za Vas v domačem kraju,
pač življenja, kruha ni.

Kdaj se bo pač to zgodilo,
kdaj prišel bo odrešitve čas,
da lahko vsi nazaj bi prišli,
nazaj v domačo rodno vas?

Tone Kočan

Evropa 1939

?

MAJKOVA UGANKA

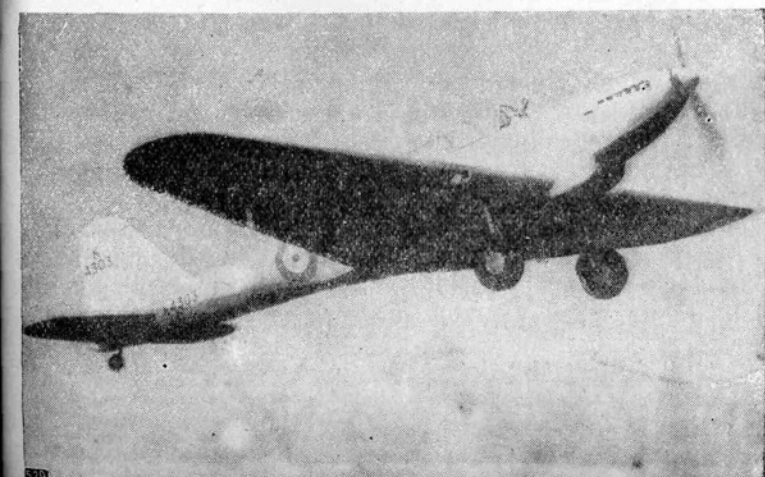
Na vogalu je bila majhna gostilna in poleg nje je imel Stapinski svojo trgovino. V obeh prostorih so bili poljski delavci kakor doma. Največ jih je bilo samcev in v stanovanjih ni bilo nič prijaznega, gospodarji pa tudi niso radi videli družbe v svojih hišah. Stapinski jih ni podil kadar ni bilo v trgovini kupcev in navadili so se, da so jo kar sami zavili k sosednim vratom, če so opazili, da so na poti. V gostilni sem se seznanil z Majkom; kdor koli je prišel tja, se je moral seznaniti ž njim, ker je smatral vse goste za eno družino.

To je bilo pred leti in včasih sem ga videl vsak dan. Postala sva dobra znanca; ali pa sem ga poznal? Čez nekaj časa sem mislil, da sem ga, pa vendar ni mogoče, zakaj ko se je zgodilo, mi je bilo, kakor da me je kdo s cepcem udaril po glavi in niti verjeti nisem mogel, kaj še, da bi bil razumel. Pa vendar se zdi, da se je moralo zgoditi, kakor da je bilo usojeno.

Ko sva se bila že nekolikokrat sešla, sem začel odpirati vse predale, pa nisem našel nobenega, kamor bi ga bil mogel vtakniti. Še povedati bi ne bil mogel, kaj me je na njem zanimalo; nemara so bile njegove oči, ki so bile vedno velike, kakor da iščejo in vprašujejo. Pa pravzaprav sem opazil to le mimogrede, gotovo ni sam pogled naredil posebnega vtisa name, na druge pa menda še manj. Saj med njegovimi tovariši ni bilo velikih opazovalcev in za notranje življenje svojega bližnjega se niso zanimali. Dovolj jim je bilo, da je bil dober družabnik, dasi je bil včasih siten, kadar se ga je malo preveč nasrkal, zlasti če mu gostilničar ni hotel več postreči. V tovarni so ga radi imeli, ker je bil dober delavec, močan, priden in izurjen; le tisto leto, ko se je začelo neko gibanje in so delavci ustanovili neko društvo, so ga začeli po strani gledati, češ da je eden glavnih puntarjev in potem, ko je prišlo do stavke, je dolgo ostal brez dela. Nekateri so mislili, da tega ni mogel preboleti, toda v tem se na vsak način motijo.

Prerpričan sem, da me orve čase ni nič kaj rad imel. Imel je razlog za to. Gostilničar Frank, kljub vsej zunanji osornosti zelo dobra duša, mu je včasih dal kaj na kredo, vedoč, da mu lahko več zaupa kot mnogim drugim, včasih bolj »imenitnim«^{gostom}. Toda to je veljalo le, kadar je bil popolnoma trezen; kdor je imel dovolj, tudi za najboljše denar ne bi bil mogel dobiti nobene kapljice. Nekoč ko Franka ni bilo v gostilni, je bil Majk široke volje in je naročil natakarju, naj prinese vsej družbi piva na njegov račun. Žan je bil že pripravljen, da natoči, mene je pa nekaj pičilo, dasi me v resnici vsa stvar nič ni brigala, pa sem dejal natakarju: »Na tvojem mestu ne bi postregel; če bi Frank bil tukaj, mu ne bi nič dal.« — Majk se

Angleški bombnik

Najpopolnejši angleški tank

je ujezil. Žan se je pa popraskal za ušesi in, misleč, da imam prav, odšel na drugo stran, pa se nadalje delal gluhega. Prizor je bil precej mučen. Pozneje sem poklical Majka in mu dejal: »Ne bodite neumni, saj veste, da bi vam bilo na plačilni dan žal. Če bi bili v družbi sami prijatelji, bi bilo drugače, dasi bi prav oni najmanj zahtevali, da zapravljate zanje denar, ki ga nimate.«

Majk je nagnil glavo daleč nazaj, me premeril in odgovoril: »Gospod Bratkovič, ali ni moja stvar, če vidim rad vesele ljudi?«

»Pijane ljudi, ste hoteli reči zakaj razen dveh ali trefi vaših tovarišev bodo vsi pili vaše pivo, dokler ne bodo začeli razsajati in robantiti, pozneje se vam bodo pa smejali. Potrebni niso pijače, ampak dobro bi se jim zdelo, da vas pomolzejo.«

Iz njegovih oči so švigali bliski, toda motili me niso, ker sem že vedel, da se od njega ni bati nobene sile. Z besedami se je sicer delal zelo huđega, pest jih pa ni podprla. In ko je neki tovariš, ki je imel avto, odhajal, sem ga, dasi se je nekoliko upiral, brez posebnih težav odpravil ž njim.

Nekako teden dni ga nato nisem videl. Frank mi je pravil, da ga je vprašal, ali imam jaz kaj pravice v gostilni, in ker ni vedel, kam meri s tem vprašanjem in mu je dejal, naj bolj natanko razloži, ga je Majk omeril z dolgim pogledom, ki se je — crescendo — vrtal v njegove oči, potem pa, ko se je zdelo, da ga mora prebosti, se na kratko obrnil in počasi odšel.

Čez nekaj časa me je videl v kuhinji, kjer je vladala Frankova sestra in sem si jaz pridobil pravice kuhinjskega mačka. Prišel je in njegove oči so bile še večje kot po navadi in vse okoli njih je odseval veder smehljaj.

»Smem nekaj reči?« je vprašal, ne ponižno ali boječe, ampak spoštljivo in obenem nekam dostojanstveno.

»Zakaj pa ne? Saj ne grizem in na Olimpu tudi ne prebivam,« sem odgovoril.

»Prav ste storili zadnjič, gospod Bratkovič,« je dejal in če se primeri še kaj podobnega, se nič ne ozirajte na moje besede, kadar sem — jezen. Takrat nisem... kako bi dejal... nisem odgovoren za svoja dejanja. Ne vidim jasno. Zdi se mi, da moram razveseljevati vse ljudi, pa se le vedem neumno kakor navaden pijanec. Saj nisem nič drugega...«

Boj za Arktiko (Čitajte istoimenski sestavek v predelku To in ono)

»Kako, da bi ne bili nič drugega? Večkrat vas vidim treznega kot pijanega...«

Segel mi je v besedo: »Vi me ne zaničujete? Res ne?«

Začudil sem se potencirani resnobi, s katero je izgovoril te besede.

»Zakaj bi vas zaničeval? Ne spominjam se, da bi bil storil kaj, po čemer bi mogli soditi tako. Sploh ne zaničujem ljudi.«

»Lahko bi me zaničevali. Včasih se sam zaničujem. Kaj bi človek sam s seboj, če nič ni vreden?«

V meni je zbudil silno željo, da bi zvedel, kaj se godi v njegovi duši, pa nikakor nisem vedel, kako bi se mu približal, ne da bi ga užalil. Zdelo se mi je, da odevajo njegove grenke besede nerazodete rahle čute, ki se jih je nevarno dotakniti...

»Nikar ne govorite tako,« sem dejal; »vsak človek je nekaj vreden in najhujše je, če pozabi na to. Tedaj res lahko izgubi samega sebe. Vam pač ni treba tega.«

Pogledal me je s tistim čudnim pogledom, ki se je zavrtal v oči, kakor da bi jih hotel držati za vedno, potem se je pa naenkrat nasmejal.

»Kaj pa sem?« je dejal malomarno; »navaden Polak, dober za kožarno in za drugega nič.«

Postal sem malo nejevoljen.

»Jaz ne bi znal opravljati vašega dela, torej morate biti nekaj vredni,« sem odgovoril. »In kar se tiče Poljaka, smo vsi priseljenci.«

»Mogoče. Pa vsi ne govore tako,« je odvrnil in glas mu je šel za pogledom v daljavo, kdo ve, kam. Pokimal je, se obrnil in odkorakal. Gledal sem za njim. Kdo ima take kretnje? Kdo stopa tako? — Spomnil sem se: ljudi, ki so bili dalje časa pri vojaki, se je to prijelo. Pa sem zvedel, da je bil v času svetovne vojne v nekem kanadskem oddelku v Franciji. Kako je prišel v Kanado?

Ko sem ga pozneje vprašal, je zamahnil z roko: »To je bilo davno in je vse minilo. Govorimo o čem drugem.«

Ali se mu je zgodilo tam kaj neprijetnega, da bi rad pozabil? Ali ga je svojeglavost, katere ni nikdar skušal zatajevati, spravila v kakšno sitnost?...

Nekoliko odgovora na ta vprašanja sem dobil kmalu, ko je prišel v gostilno z nekim pismom in ga obračal v rokah kakor uganko, za katero ni rešitve. Za njim je prišel Stapinski in naročil čašo piva.

»Kaj pa vrtiš tam? Ali si dobil pismo od neznane ljubice, pa ne moreš med vsemi svojimi nekdanjimi dekleti najti prave?« ga je podražil.

Majk mu je molče izročil pismo. Stapinski je prečital in ga debelo pogledal: »To vendar razumeš, saj je jasno.« V nasprotju z večino svojih tovarišev je Majk res znal dobro angleško. Vendar je pa skomizgnil: »Ne vem, kaj hočejo od mene.«

»Ne veš?« se je začudil Stapinski. »Čitati vendar znaš.«

»To nima ne repa ne glave. Vojna je davno minila. Sploh ne vem več, ali je bilo res ali ne.«

»Pojdi se soliti!« je vzkliknil Stapinski. »Podpiši kar je pismu priloženo, pa jim vrni in na to dobiš povojno nagrado določeno vsem, ki so se častno udeležili vojne v kanadskih četah. Nobene velike učenosti ni treba, da razumeš to.«

»Ne gre mi v glavo,« je dejal skomizgovaje, »kdaj sem prosil za tako nagrado? Kako so me našli?«

»Ne ukvarjaj se s takimi neslanimi vprašanji! Nagrada je tvoja in menda nisi tako neumna, da bi se je branil. Če so jo zaslužili vsi drugi, si jo moral tudi ti zaslužiti pošteno. Vlade ne mečejo denarja za nič za ljudmi.«

Izraz začudenja je izginil z Majkovega obraza in nekakšna otroška veselost se mu je zasvetila v očeh. »Pa naj bo, če misliš, da je tako,« je dejal. »In ti misliš, da je prav tako?«

»Podpiši, durak, pa ne govori tako neumno. Toliko denarja naenkrat še menda nisi imel, kar pomniš.« ga je Stapinski zavrnil, že nekam jezen.

»Imaš prav. Moj spomin ne sega daleč.« Potegnil je roko preko čela in potem dvakrat zamahnil z dlanjo, kakor da je hotel prepoditi nekaj, kar mu je stopal pred oči. »Torej mora biti pravilno. Ha, človek nikdar ne ve...«

Čez nekoliko tednov je prišel denar in Majk se je vedel kakor otrok. Najprej je vprašal Stapinskega za račun in mu plačal dolg, potem je storil to tudi v gostilni. Petak je vtaknil v žep vse drugo pa je dal Stapinskemu, da shrani zanj. »Ampak ne daj mi niti centa, če bom pijan, niti ne, če ti grozim, da te ubijem. Saj še nisem nikogar. četudi sem že dostikrat žugal in bi bil včasih kdo zaslužil.«

Tone, Slovenec ki je rad koga podražil, je posegel vmes: »Kaj ti veš, koliko si jih ubil! Zapisaval jih nisi.«

»Kakšna neumna šala je to?« se je začudil Majk.

»Šala? Neumna? — Saj si bil vojak, bil si na drugi strani in zdaj si celo dobil nagrado.«

Majku se je lice tako izpremenilo, da ga je bilo komaj spoznati.

»Ali je to res? Nagrade so dali za — za —«

Frank je slišal zadnje stavke, pa je zaklical:

»Pustite take neumnosti!«

»Če je nagrada za — za tiste grobove,« je skoraj jecil Majk, »če je to plačilo za — umore —«

Frankov glas je postal poveljniški. »Lahko bi že poznal Toneta in njegovo draženje. Kakor otrok se vedeš, pa se čudiš, da se šalijo s teboj kakor z otrokom. Služil si, bil si prostovoljec, zapustil si svojo četo častno, tukaj je nagrada in — amen. In zdaj nobene besede več o tem.« S tem se je obrnil v znamenje, da je zanj zadeva končana. Majku se je menda zdelo, da mora biti tako. Le na tistem je še dodal: »Če bi res bilo drugače, bi jim vrnil denar, ali pa bi ga vrgel v vodo.« Govoril ni več in čez nekaj časa je odšel.

V tistih časih je bil dolgo trezen.

(Se bo nadaljevalo)

Ledolomilec si utira pot skozi zamrznjeno
Karsko morje

Potujoče vseučilišče

Za Kitajce so sedaj hudi časi. Ko jih je do zob oborožena Japonska napadla, so bili komaj pripravljene za kakršno koli vojno, kaj še za vojno s tako brezobzirnim sovražnikom, kot je mikadov militarizem. Ogromne kose njihove dežele so zasedle čete božjega sina; najvažnejše zveze z ostalim svetom so jim presekane; njihovo carino pobira sovražnik; on kontrolira večino njihove trgovine. Njihova najvažnejša mesta so razdeljena, na stotisoče žena in otrok je pobitih in drugi so v večni nevarnosti, da jih zadene enaka usoda.

Ko je Hitler zagrozil Čehoslovaški, je Chamberlain s plinskimi maskami in podzemskimi rovi spravil London v tak strah, da so si ljudje oddihovali, ko se je vrnil iz Monakovega, češ »rešil sem vas vojne«.

Kako ravnajo Kitajci v svojem skoraj obupnem položaju? — Sram mora biti zapadne »demokracije«, če opazujejo, kako se branijo močene mehanizirane sile Japonske, kako se vadijo, kako se pripravljajo za nadaljevanje boja, dasi so prepričani, da bo moral trajati leta in leta in bo zahteval še več žrtev, kot jih je bilo doslej. To ravnanje ni pesek v oči, ni bluf, kakršnega se poslužujejo diktatorji; oni spoznavajo razmere in razumejo, da se jim morajo v sedanosti prilagoditi, če hočejo rešiti bodočnost. Prav to prilagodovanje je najboljši dokaz, da imajo vedno cilj pred očmi in da je vse, kar delajo, namenjeno dosegu tega cilja.

Vzemite na primer slučaj čekianške narodne univerze. Ko so se prve praske razvile v resnično vojno, je bilo videti, da se bo vseučilišče moralo zapreti. Dvomiti ni bilo, da pride sovražnik do Hangčova, četudi ga bo prodiranje dovolj veljalo. In kadar pade mesto v njegovo oblast, bo konec vseučilišča, ali pa pride pod japonsko kontrolo, kar bi pomenilo, da napravijo japonsko šolo iz njega.

Vendar se ni zaprlo. Vodstvo vseučilišča je naznanilo vsem dijakom, kdaj se začne predavanja in jih je povabilo, da pridejo pravočasno v Hangčov. Enaka obvestila so dobili tudi profesorji. Med temi je bil profesor Franz Michael, ki piše o svojih doživljajih v mesečniku »Asia«.

»Ko sem se pripeljal v Hangčov«, pravi, »se mi ni sanjalo, da bo to leto potovanja z univerzo, leto vseučilišča na maršu.«

Že ob začetku vojne je bilo sklenjeno, da se premesti

univerza bolj v notranjost dežele. Proti vsemu pričakovanju je prišla večina dijakov, tudi dekleta. Bilo jih je blizu štiri sto, všteti družine profesorjev je bilo vsega skupaj več kot šest sto oseb. Prvoletniki so bili poslani v gorsko letovišče Tijenmušan, vsi drugi so ostali dva meseca v Hangčovu. Mesto je blizu Nankinga in japonski letalci so že prihajali s svojimi strupenimi pomarančami. Vseučilišče je bilo med železniško postajo in letališčem in je bilo izpostavljeno letalskim napadom vsak dan, razen kadar je močno deževalo. Kadar je piščalka naznanila bližanje sovražnih letal, so se profesorji in dijaki zaklonili v podzemeljski rov, kjer je bilo nekoliko varnosti in včasih so prebili večji del dneva tam. Imeli so celo električno razsvetljava, katero so seveda ugasnili, kadar so bila letala nad njimi. Ob takem času niso mogli nič drugega kot poslušati brenčanje motorjev in eksplozije bomb. Dijaki so bili organizirani v male skupine za prvo pomoč, za gašenje in podobne nujne službe. Predsednik vseučilišča je ostal na svojem mestu in nadzoroval vsa dela, da je bilo vse v redu. Ob vsem tem so se vršila predavanja. Profesor Michael pravi: »Zdi se neverjetno, toda nikdar niso bili dijaki bolj marljivi, bolj disciplinirani, bolj voljni pouka kot v teh tednih in ves čas, ki jim je sledil.«

Nekateri dijaki so se prostovoljno prijavili za vojaško službo, toda večina je na željo vlade ostala v šolah. Naloženo je bilo, da se duhovno vodstvo, moralna fronta ne sme razdehati. Narod, ki šteje štiri sto milijonov, je lažje pogrešal par tisoč mladih ljudi v vojski kot v pripravljalnicah za bodoče življenje. Ta ideja je porodila na Kitajskem neverjetno prikazen vseučilišč, ki so nadaljevala svoje delo »kot po navadi« pod bombardiranjem iz zraka in potovala od mesta do mesta, na stotine milj daleč.

Cekianška univerza je zapustila Hankov meseca novembra. To je bil marš v dveh smereh: nazaj, korak za korakom v notranjost dežele, pred napredujočimi Japonci in naprej, proti novemu kitajskemu idealu.

Namenjeni so bili v malo mesto Kijenteh, sto milj nazgor po reki. Nekateri so se odpeljali z avtom, busom ali na bicikljih, toda večina profesorjev in dijakov je odšla po vodi na majhnih, prenapoljenih parnikih in pozneje na džunkah, kitajskih čolnih. S sabo so vzeli vse tuje knjige in najbolj dragoceno tretjino kitajskih, nadalje opremo laboratorijev in drug šolski material, le stroje

inženjerskega oddelka so morali pustiti. V Kijentehu so naredili iz templjev in nekaterih privatnih dvoran šolske sobe in spalnice. V tem mestecu so ostali do decembra.

Odtod se je univerza preselila v pokrajino Kijangsi. Od začetka niso šli za tem, da bi izbirali večja mesta v krajih, kjer so večje ugodnosti, ampak tja, kjer prebivalstvo ni imelo še nobenega stika z akademskim življenjem. Tako naj bi se vseučiliška izobrazba spajala z razvojem kitajske notranjosti.

Profesorja Šmida je premagal spanec

Nanking je padel, Hangčov je padel. Ves kraj je bil poln ranjenih in takih vojakov, ki so iskali svoje oddelke, Komunikacije so bile v neredu. Cilj univerze je bilo malo mesto Kijan. Mislili so najeti poseben vlak iz Kinhue, kamor bi se prišlo po čolnih iz Nančanga, 250 milj daleč. Da je vsa pot, vsega skupaj štiri sto milj, trajala skoraj štiri tedne, kaže težave, s katerimi se je bilo treba boriti. Bilo je nemogoče, da bi vsa družba ostala skupaj. Razdelili so se v majhne skupine in vsaka je morala gledati, da pride, kakor bo že mogoče, do cilja. Nekateri so potovale z vlaki in često so morale vojaške oblasti vzeti lokomotive za svoje potrebe, medtem ko so vlaki ostali dolge ure, včasih cele dneve na prostem. Dijaki so v decembru sedeli na odprtih tovornih vlakih z nezadostno hrano in pijačo. Često je deževalo. Med potjo so bili večkrat bombardirani.

Ko so vse skupine dospele v Kijan, so odprli tečaje za štirinajst dni, da so končali semester in potem so imeli izpite. Nato se je vseučilišče preselilo na jug v Šangtijen, kjer je ostala šest mesecev. Vas je bila last neke bogate družine, ki je imela deleže v solnem monopolu in v trgovini z zdravili. V času bojev z rdečo armado so bila poslopja zelo poškodovana, pa jih je bilo treba popraviti in opremiti. Dijaki in profesorji so živeli v kmečkih hišah in predavanja so se često vršila na prostem. Pogostoma so bila videti v zraku letala včasih kitajska, včasih pa tudi japonska.

Več kot šestdeset odstotkov dijakov je bilo brez vsakih sredstev. Ministrstvo za izobrazbo je omogočilo uni-

verzi, da je dala dijakom posojila, ki naj bi jih vrnilo dve leti po vojni. Predsednik je smatral ta posojila za podporo, za katero naj bi dijaki opravljali kakšno delo in si tako zaslužili življenje, obenem pa pomagali reševati probleme dežele. Kraj, kjer se je vseučilišče takrat ustavilo, je trpel vsled vsakoletnih poplav. Dijaki so najprej opravili geometrsko delo, medtem se je izdelal načrt za nasip in dijaki hidravličnega oddelka so ga zgradili. Do tistega časa ni bilo v vasi nobene šole. Vseučilišče jo je ustanovilo za otroke profesorjev in kmetov; dijaki so bili učitelji. Poleg čitanja, pisanja in računstva so se učili raznih iger in športov in otroci so bili navdušeni za šolo. Načelstvo pokrajine je izdelalo načrt za naselitev beguncev iz pokrajin Anhvej in Čekijang; organizirani so bili na zadružni podlagi, dobili so sredstva za delo in izvrševali so to pod vodstvom dijakov. Drugi dijaki so tiskali list, ki se je prodajal članom vseučilišča in drugim ljudem. Vesti so dobivali po vseučiliščnem radiu in tako je prebivalstvo dobivalo vse novice o vojni in o svetovnih dogodkih. Za vaščane je bilo velike važnosti, da je vseučilišče imelo dva zdravnika in dve izučeni strežajki. Uvedli so tekme za najbolj zdrave otroke z nagradami in vseučilišče je s tem dobilo priliko za statistične informacije. Zdravstvene razmere so bile zelo slabe. Izmed šestinšestdesetih so bili le trije resnično zdravi. Najbolj razširjene so bile očesne bolezni. Vseučilišče je razpisalo nagrade za zdravljenje, ki je bilo brezplačno in razmere so se kmalu popravile.

Vse to delo je dalo članom univerze nove naloge in nove ideje. Za dijake je bila to izredna izkušnja. Mnogo njih je prišlo iz velikih mest in ni nikdar poznalo težav in nadlog svojih rojakov na deželi. Groze vojne so jim bile prej neznan. Skupne naloge so naredile iz vseh članov vseučilišča eno samo družino. Tudi finančne težave in veliko znižanje plač je bilo sprejeto kot neizogibna nujnost. Ta marš je povedel vseučilišče v socialno revolucijo največje važnosti. Zanimanje za kitajski jezik, za kitajsko zgodovino in zemljo se je silno povečalo in skoraj vsi dijaki študirajo z največjo temeljitostjo socialna vprašanja.

Univerza je zopet na maršu. Sedanji cilj je malo mesto Išan v pokrajini Kvangsi, toda to ne bo njegov zadnji dom. Kitajska maršira, kdo ve, kje bo konec nje-nega pohoda!

Živela „Zarja“!

Glejte »Zarje« dirigenta,
kako resno se drži;
okoli njega mlada garda,
strumno, smelo že stoji.

Dirigent ma pal'co črno,
vsak se je zelo boji.
Samo, da jo dvigne malo,
'štrument pri ustih se blešči.

So klar'neti in trompete,
tudi flavto imajo vmes.
Vsi igrajo na 'štrumente,
kakor da bi šlo zares.

Glej, basiste dobre imajo,
močno boben tud' bobni.
»Marseljezo« zdaj igrajo,
da po ulicah doni.

To je »Zarja« iz Ljubljane,
ponos delavstva je ta.
Zkato ji kličem iz daljave,
»Zarja« naša, živela!!

Tone Kočan, Mežica.

Tako izgleda v okolici severnega tečaja

O občevaranju z ženskami

Mnogo moških govori sovražno o »slabotnem spolu«. Izobraženci se opirajo na Nietscheja, Schopenhauerja, Möbiusa, Weiningerja in druge.

»Ako greš k ženski, ne pozabi na bič!«

Kdo je to izrekel? Veliki filozof Nietsche, ki ga ni nikdar nobena ženska resnično ljubila, temveč kvečjemu samo častila! Nietsche, mož, ki je bil menda sploh nesposoben za ljubezen. Čutil se je nesigurnega napram ženskam, ker si ni nikdar mogel razjasniti njihovega bistva. In zato je storil tako, kakor napravi slab dreser z živaljo, ki ga ne uboga, in slab vzgojitelj z ljubeznjivim otrokom, vzjel je bič in ga vihtel tem bolj divje, kolikor bolj je čutil svojo nemoč. Njegov neizmeren razum se je družil z največjo nesigurnostjo in nemirom v čustvenih stvareh. Razum mu je zasenčil dušo. Gotovo je tudi Nietsche slutil »večno ženskost«, ki ga pa ni osvojila in dvignila kakor Goetheja, ki je bil poln življenja in sredi življenja.

Tudi Schopenhauerja radi citirajo izobraženi moški, kadar gre za žensko vprašanje. Schopenhauer je bil orjak kot mislec, toda majhen v ljubezni. S svojim ostrim razumom je spoznal, da more biti telesna spolna ljubezen zibelka duhovnega ustvarjanja. Njemu samemu se pa poduhovljenje spolnega nagonskega življenja ni posrečilo. Razen tega je v svoji spolni strasti še težko telesno obdel. Tudi do svoje matere ni imel dobrega razmerja. Zaradi vsega tega je postal asket in sovražnik žensk. Morda je bil kot izrazit razumski človek tudi izrazit egoist, sposoben v »ljubezni« samo sprejemati, ne pa tudi dajati. Kajti on je gledal na žensko vedno samo kot na stvar, kot na živo bitje brez osebnosti in duše. Verjetno je, da mu ženske, ki jih je on iskal in našel, niso mogle nuditi mnogo duhovnega. Schopenhauer se je v »ljubezni« osmodil, ne prečistil. V bistvu se je bal pravih, polnih žensk in se maščeval s surovostjo, čeprav pod filozofsko prevleko.

Kar neizobraženi in slabo vzgojeni moški vseh starosti izražajo s surovostjo, dobi pri izobražencih finejše oblike, toda v obeh primerih ostane bistvo isto: sovražniki žensk so v vseh oblikah in v vseh časih moški, ki se čutijo užaljeni in prizadeti v svoji samoljubnosti. Malokatera stvar more moškega z včerajšnjo in današnjo vzgojo bolj užaliti kakor dvom v njegovo moč, v njegovo gospodstvo ali celo njena omejitvev. Nekateri se obnašajo kot lisica, ki ji je grozdje prekislo, ker previsoko visi, in se plazijo

po strani; drugi besné nad žensko, posebno če so sami med seboj ali zase. Najlaže najdejo spet pot nazaj tisti, ki so samo začasno podlegli ali so začasno prenasičeni. Večji del sovražnikov žensk se pa vedno bolj zapleta v dopadenje nad samim seboj, v samopoveličevanje »močnega« spola. Po različnih postranskih poteh odhajajo od žene v moške klube in krožke enako mislečih, v zlagano askezo, in prav pogosto v dvojno življenje, da si za »razvedrilo« poiščejo »žensko« za denar.

Med moškimi, ki se bojé žensk, moramo ločiti eno skupino. Ti sami sebe tako ljubijo, da ne dovolijo nikomur, posebno pa še ženski ne, da bi se jih dotaknil in stopil v njihovo življenje. Ljubijo sami sebe in vidijo posebno v ženskah največjo nevarnost, stalno prežeče izkušnjavke, zlo moč. Zato se izogibajo žensk, kolikor se le da. Tudi med ženskami najdemo tak tip. Lahko jih imenujemo brezspolne; ne potrebujejo drugih in so zelo previdni napram vsem ljudem, posebno pa napram drugemu spolu. Saj zase si pravilno razlagajo to, kar vsak dan vidijo i ljubezen veže. Ljubezen te objema, zahteva žrtve, začasno ali trajno žrtvovanje samega sebe. Vsega tega ljudje te vrste ne zmorejo, zaradi tega tudi ljubezni ne marajo. Seveda taki moški niso surovi v občevaranju z ženskami, temveč se jih samo izogibajo. Sovražniki žensk so torej ali taki s slabim srcem, ali plašljivci ali spolno nedozoreli, nerazviti moški.

Napačno je reči: to je ženska — in s tem združiti misel, da so vse take. Kajti enega ženskega tipa ni, so samo ženske. Nihče ne pozna vseh žensk, najmanj pa tisti, ki se postavlja, da »pozna ženske«.

Za vse oblike občevaranja z ženskami, od slučajnega srečanja do trajne zveze, velja eno: ženske niso take, kakor jih predstavljajo slabi humoristični časopisi, pivske in kabaretne kvante, skratka ves neslani šund v besedi in sliki. Ženske se ne počutijo kot sama spolna bitja, ki bi imela stalen namen, da moške spolno dražijo, in stalno želijo, da pridejo do spolnega užitka. To je treba jasno in poudarkom povedati predvsem fantom.

Nadalje ženske, stare in mlade, večinoma niso take, kakor se prikazujejo v romanih. Morda je kak pisatelj srečal žensko, kakor jo popisuje. Večinoma pa na eno »junakinjo« romana znašajo posamezne poteze, ki so jih doživeli pri popolnoma različnih ženskah, ali pa so samo

slišali pripovedovati o njih. Nekateri pisatelji popisujejo ženske tako, kakor bi si jih sami želeli, da bi bile tako eksaltirane, strastne in neumne na moške.

Gotovo je pri njih kakor pri moških spolnost korenika, iz katere se razvija njihova posebna narava. Toda tega se večinoma same ne zavedajo, to je v vsej njihovi osebnosti skrit vir, ki pošilja na najfinejši način žarke in tokove v vse duševno življenje. To sposobnost lahko pri-

Na ledeni plošči

merjamo s koreninami drevesa. Bodimo hvaležni za cvete in plodove, ki nam jih daje; kdor pa s surovo roko razkoplje korenine pod zemljo in jih raztrga, bo odklonjen kot surovež.

Povej mi, kako občuje z ženskami v vsakdanjosti, in povem ti, koliko je dober ali slab.

Na ženske, ki jih srečavamo v vsakdanjem življenju, glejmo predvsem kot na ljudi, soljudi. Za pravilno občevanje z njimi zadošča večinoma, da smo človeško dostojni.

Ne bodimo »viteški« na napačnem mestu! Prej so se smatrali moški več ali manj za neomejene gospodarje nad ženskami. Takrat je bilo viteško, ako niso vedno uporabljali tega namišljenega prava in da so ob nekaterih prilikah častili ženske in jim dajali neko veljavo. Danes pa so ženske na poti k enakopravnosti v vseh človeških zadevah. Zato bodimo z njimi človeško dostojni. Ni treba pozabiti sicer, da so ženske ženske, toda prav ženske, ne pa spolne živali.

Končno naj povem še nekaj misli o odnošaju do žensk:

Kdor žali ženske s kvanto ali kakorkoli, žali svojo mater.

Kdor se mora oženiti, naj tega nikar ne stori.

Kdor se bahja s svojimi uspehi pri ženskah, ni imel v resnici nobenega.

Sevražniki žensk so slabiči ali duhovno omejeni, ali pa oboje skupaj.

Velik del tako imenovanih ženskih slabosti je močno razvit pri moških.

Kdor se pred ženskami ponaša s svojimi mišicami, ne zaupa svojem duhu.

Mlad mož pazi bolj na to, kaj pričakuje ženska od tebe, kakor na to, kaj ti daje.

Mož, ki pravi, da žena spada samo v kuhinjo, naj gre na polje, gozd in hlev; kajti v začetku je bilo tako.

Moški so ustvarili mnogo velikih del, toda spočeli in dovršili so jih z ženskami.

Veliki možje izvirajo vedno tudi od ene matere.

Ženske bi bile slaboten spol, če bi bili moški močan spol.

Ako ženske v ljubezni ne želé in ne zmorejo več kakor moški, potem šele so slabotnejši spol. Erik H—n

Smrt je lahka

Georges Barbin

Skoro ni človeka, ki ne bi nikdar doživel strahu pred smrtjo. Redki morejo ravnodušno misliti na trenutek svojega konca. Nikogar ne krepí misel na smrt.

Ljudje imajo slabe predstave o smrti. — Poznajo samo videz, samo tisto, kar njihovi čuti opazijo: boj, odrevenelost, razkroj.

Otrok se manj boji smrti kakor odrasli in odrasli manj kakor starčki. Toliko preklinjano življenje torej vendar ni tako grdo.

Šele s človeško kulturo se je v naših možganih poleg intelekta razvil tudi strah pred smrtjo. Kultura je mislila, da uči ljudi živeti, pa jim je prinesla strah pred smrtjo. Smrt bitij, ki jih vodi le nagon (naravna, divja ljudstva, mnogo orientancev v svobodi živeče živali), se odigrava čudovito priprosto, brez vsake dramatike, brez »živcev«.

Smrt kot mrliški demon je plod človeške fantazije, bolešno upodobljenje strahu in groze.

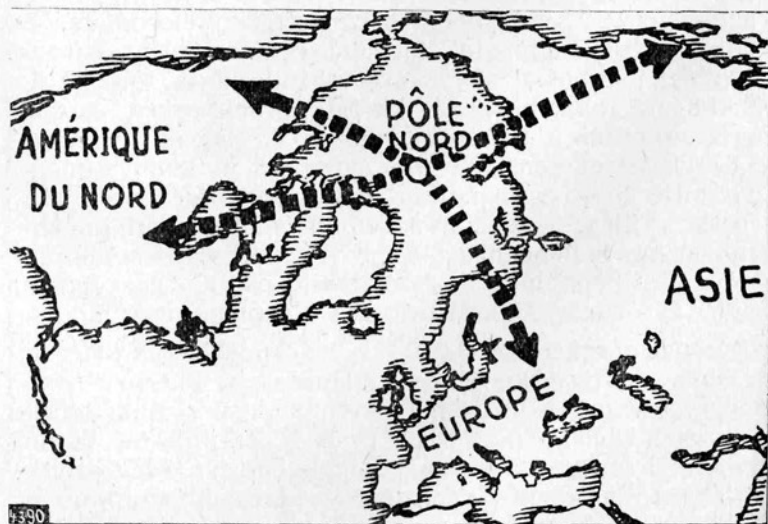
Pogrebni običaji, vraže in vulgarna filozofija so ji dali človeško postavo: navadno jo predstavljajo kot okostnjak s koso v roki. Ta smrt z votlimi očesnimi vdrtinami je delo slikarjev, kiparjev in pesnikov. V resnici nima smrt ne obraza, ne lika, ne osebnosti.

Stare vere niso dajale smrti nikakih strahotnih potez. Predkrščanska ljudstva so si predstavljala smrt kot spečo mlado deklico, ki počiva v naročju svoje matere — noči in svojega brata — spanja.

Najstrašnejše ni v bistvu naša lastna smrt, katere bližanje nam ostane mnogokrat prikrito, temveč smrt drugega,

pri katerem opazujemo dramatičen razvoj v vseh fazah. Družbeni običaji so iz smrti napravili zunanjo igro, ko bi vendar morala ostati smrt intimen dogodek. Če vzamemo smrti te družbene običaje in ceremonije, postane zelo priprosta zadeva in izgubi vso strahoto.

Zadržanje ljudi ob smrti je različno po rasah in po okoliščinah, v katerih živé. Smrtni boj Azijca je drugačen ka-

Pri poletu čez severni tečaj se bodo razdalje med poedinimi oddaljenimi kraji zelo skrajšale

kor pri evropskem človeku, smrtni boj kmeta je drugačen kakor živčnega človeka itd.

Kitajci umirajo z nepopisnim mirom in vdanostjo, brez boja, brez krčevitega upiranja. Ugašajo počasi kot svetilka, ki nima več olja, da bi gorela. Vsi Azijci pa niso tako srečni. Tako pripoveduje n. pr. Gandhi:

»Angleži nosijo okrog svoje življenje kot v žepu. Arabci in Afganci imajo smrt za nujno in se nikdar ne jočejo, tudi ob smrti najbližjih sorodnikov ne. Indijci veljajo kot narod filozofov in vendar je malokatero ljudstvo ob smrti tako zbegano kakor naše.«

Angleški zdravnik Robert Mac Kenna, ki je stal ob smrtni postelji stotin ljudi iz vseh razredov in vseh starostnih dob, pravi:

»Zavedajoč se vse odgovornosti svojih besed izjavljam: po mojih izkušnjah se strah pred smrtjo skoro neopazno spremeni v mir, kakor hitro pride tista ura, pa čeprav se je je kdo prej, ko je bil še zdrav, še tako bal.«

Skoro vsi zdravniki se strinjajo v tem, da pride zadnja ura, ne da bi človek vedel za to.

Neki zdravnik, ki je že bil v smrtnem boju, pa je le ostal živ, pripoveduje: Izgubljal je čut za čutom, najprej čut tipanja, potem čut vida, nato okus in končno vonj. Samo sluh mu je ostal, pa ne samo ostal, temveč še okrepil se je. Po telesu je čutil, kot da ga po dobri kopeli tesno zavijajo v rjuhe. Potem je začutil mraz v nogah in ta mraz je šel v meča, v kolena. Slišal je vse okrog sebe: prihanje in odhajanje, jok, brisanje solz z robci, mrmranje itd. Slišal je, da so se svojci pogovarjali, da je že v smrtni nezavesti, in zdravniki so jim pritrdili. Teda je on, ki je sklenil, da bo do kraja opazoval na sebi smrtni boj, začutil močan šum, ki je postajal vedno močnejši. To je bil šum kakor puhanje lokomotive. To puhanje je postalo tako močno, da je napolnilo ves prostor. Čudil se je temu strašnemu puhanju, toda sredi začudenosti je zaspal, izgubil zavest. Pozneje, ko je prišel spet k sebi, je vedel,

da je bilo to puhanje lokomotive — njegovo lastno hropenje — tako se mu je ojačil čut sluha.

Človek umre kakor v sanjah, ko zaspi — nikdar ne ve, kdaj zaspi. Trudi se, kolikor hočeš, nikdar ne boš mogel dognati trenutka, ko zaspiš!

Telesno trpljenje se navadno pretirava. Vsi zdravniki soglašajo v tem, da se res neznosne bolečine omejujejo le na posamezne izjemne primere. To so trigeminus - nevralgije, ledvične bolečine, nekateri srčni krči in pankreas-napadi (pankreas je žleza s trebušno slino).

Telesne bolečine po ranah skoro ni. Vojak, ki umre radi granatnega drobca, ki ga je dobil v trebuh, čuti v splošnem samo povprečne trebušne bolečine.

Na kolodvoru v Vierzonu je lokomotiva nekemu potniku odrezala nogi. Ko so ga nesli, se je smejal in prestrašenim gledalcem vzkliknil: »Prijatelji, saj ni nič, prav nič.« Pri njem je bila izločena sposobnost čuta, in umrl je. Ne da bi vedel za svoje stanje. Pri obsojencih na smrt pride do živčnega »šoka« med predstavo o smrti in resničnostjo že 14 ali 8 dni prej. Vedno bolj pada v toplo resignacijo.

William Gull je dejal umirajočemu: »Pomirite se, nič ne boste čutili. Smrt boste doživeli prav tako nezavestno kakor rojstvo.«

William Hunter je dejal ob svoji smrtni uri: »Če bi še imel moč pisati, bi razložil ljudem, kako prijetno in lahko je umiranje.«

Že prej omenjeni Mac Kenna pravi:

»Agonija je samo zadnji boj med močmi življenja in močjo, ki jih ugaša. To je zadnje migljanje ugašajoče sveče. Zelo verjetno je, da se umirajoči ne zaveda teh zadnjih faz svoje bolezni in za prisotne tako mučno hropenje in včasih krčeviti gibi niso nobeno trpljenje za umirajočega. Večkrat sem doživel, da sem opazoval popolnoma zdravega človeka v spanju, ko je hrope in smrčal in se je po njegovem obrazu zdelo, da trpi huje kakor v agoniji — in vendar ni niti najmanj vedel za to.«

Korespondent »Timesa«, ki je v Mehiki smrtno nevarno obolel na tifusu, poroča:

»Moji spomini na smrtni boj so slabotni. Trpel nisem nobenih bolečin. A ljudje so mi potem pripovedovali, da sem planil pokonci s strašnim krikom in da sem kazal vse znake neznosnih bolečin. Od takrat sem ob misli na smrt popolnoma miren in mislim, da človek neprimerno več trpi, ko si da izruvat zob.«

Naj bo vzrok smrti kakršenkoli, v samem aktu umiranja ni nobenega fizičnega trpljenja.

Ta imunost proti bolečini velja tudi za trenutke pred smrtjo. Čeprav nudi včasih umirajoči najstrašnejšo dramo za prisotne in čeprav nastopijo še tako razločno vsi znaki zadnjega boja za življenje, moramo te simptome presojati samo kot mehaničen proces, pri katerem ni zavest umirajočega prav nič prizadeta. Videz vedno vara. Človeško opazovanje je površno in se ustavi pri zunanosti stvari.

Montaigne pravi:

»V domeno smrti moramo stopiti z isto lahkoto, kakor stopimo v življenje. Najbrže je rojstvo znatno napornejše od smrti.«

Naj navedemo še primer na smrt obsojenega. Slavni starogrški filozof Sokrat je bil obsojen na smrt z zastrupitvijo. V »Fajdonu« beremo o njegovi smrti:

»Potem ko je Sokrat nekaj časa okrog hodil je začutil težo v nogah. Legel je na hrbet, kakor mu je svetoval mož, ki mu je prinesel strupa. Isti mož ga je otipaval in od časa do časa preizkušal noge. Nato je s silo stresel eno nogo in vprašal Sokrata, če kaj čuti. Sokrat je odgovoril, da ne. Isti mož je potem stisnil nogi, tipal vedno više in nam na ta način kazal, kako se telo ohlaja in po-

ČEBIN
DOM.
LJUBLJANA, WOLFOVA UL. 3/I.
PODRUŽNICA
KRANJ
VIDOVĐANSKA CESTA
TELEFON ŠT. 14
DRVA - KOKS
PREMOG
TELEFON 20-56
Dolgoletni dobavitelj
ljubljanske Zvezne
organizacije SGRJ
in zadruge
»Dom grafikov«

staja mrtvo. Nato nam je rekel, da bo Sokrat umrl, ko bo mrzlota dosegla njegovo srce. Spodnji del telesa je bil že hladen. Tedaj je Sokrat odgrnil svojo glavo, ker je bil pokrit, in je dejal prijatelju: »Kriton, Asklepiju smo dolžni petelina, nesi mu ga in ne pozabi na to!« — »Zgodilo se bo«, je odgovoril Kriton, »toda ali nam imaš še kaj drugega sporočiti?« Na to vprašanje Sokrat ni odgovoril, to-

da čez nekaj trenutkov se je zganil in Kriton mu je zatisnil usta in očesa.«

Pravijo, da je smrt kakor spanje. To je preveč, pa tudi premalo. Občutek ugodja, negibčnost in eforija so isto kakor v spanju. Temu se pa pridruži še lahen ritem idealne gugalnice, ki gre vedno više in više, da končno nič več ne pride nazaj.

IGRALSKI ABECEDNIK

I. M. Rappoport

(Drugo nadaljevanje)

Obvladanje mišičnega aparata vam neposredno koristi pri delu na vlogi. Hodite n. pr. popolnoma sproščeno in naravno, le vrat iztegnete kot gos. Ali ne more biti to karakteristično za kako vlogo, ali ne more to zunanje znamenje izraziti kake notranje poteze, ki naj bo značilna za določeno odersko osebo? Ali pa: igrati morate pijanca, to je človeka, ki ga mišice ne ubogajo: iti hoče naravnost, pa ga zanese na stran, nekaj hoče razločno povedati, pa se mu jezik zapleta itd.

Delajte še naprej te vaje, ki so po eni strani v zvezi s vprašanji, ki smo jih že obdelali, po drugi strani nas pa usposabljaajo za delo, ki ga bomo še obravnavali.

Upravičenost kretenj in dejanj

Ko da vodja tečaja znak, napravi vsak udeleženec kretnjo, ne da bi preje kaj na njo mislil, kretnjo, ki mu je pač tisti hip padla v glavo. Ta kretnja je lahko čisto brezsmiselna. Nato se prepričajte, ne da bi poze izpremenili, če so mišice proste, t. j. uporabite le energijo, ki je potrebna za izvedbo poze.

Končno pa poizkusite dati tej pozi ali kretnji upravičenost. Kaj je to upravičenost?

Vzemimo, da ste na znamenje, ki ga je dal vodja tečaja, vzdignili roke. To kretnjo ste napravili brez premisleka, takorekoč nepričakovano, tudi za vas same. Sedaj pa poizkusite dognati, v kakem slučaju bi v življenju naredili to kretnjo, oziroma kateri povod bi vas pripravil do te kretnje. Recimo, da ste vzdignili roke, da bi popravili perilo, ki visi na vrvi, ali da bi ujeli zavitek, ki pade iz mreže za prtljago. Takih razlag, ki upravičujejo eno in isto kretnjo, lahko najdete poljubno število. In če vam pri vaši predstavi pride misel, ki vam pokaže smotrnost giba, ki ste ga naredili, tedaj je ta poza, gib, položaj »upravičen«.

Takoj po voditeljevem znamenju, je bila poza brezsmiselna, ko ste pa našli upravičenost, je dobila miselno vsebino, postala je razumljiva. Vsak udeleženec naj najde upravičenost za pozo, ki jo je izvedel. Vadimo se na ta-le način: vodja tečaja naredi tri ali štiri kretnje, ne da bi jih nrei premislil. Tudi ne smejo biti ena z drugo v zvezi. Primer:

1. Vzdignete desno roko;
2. položite jo na čelo;
3. levo roko vtaknite v žep.

Petrudite se in upravičite vsako kretnjo. Primer: 1. Mirite v dvorani ljudi, ki delajo trušč, s tem, da dvignete roko in skušate obrniti pozornost nase. 2. Hočete se spomniti na začetek svojega govora in denete roko na čelo. 3. Iščete v žepu koncept govora. Na ta način ste našli smotrnost za vsako posamezno kretnjo in obenem te kretnje smiselno povezali. Te kretnje bi lahko uporabili v začetku govora na zborovanju.

Za iste kretnje bi lahko našli še mnogo upravičenj, če bi si predočili druge okolnosti. Upravičite iste kretnje še na druge načine!

Ta upravičenja najdete s pomočjo miselnih predstav, s pomočjo ustvarjajoče domišljije.

Ustvarjajoča domišljija

Človek si lahko ustvarja nove predstave, fantazira, to se pravi, združi različne pojave življenja in jih poveže v novo pojavo. Kaj takega, kar sploh ne obstoja, si človek ne more predstavljati. Zamore pa ustvariti s pomočjo usvarjajoče domišljije, nove umetne pojave na ta način, da združi različne dele obstoječih stvari v novo celoto.

To ustvarjajočo domišljijo, ki je najpotrebnejša lastnost vsakega umetnika, moramo v nas na vsak način in z vsemi sredstvi pospeševati in razvijati.

Predstavljajte si, da morate igrati vlogo Bolšova v komediji »Naši ljudje«. Iz komedije razvidite, da je Bolšov bogat, domišljav trgovec, ki se ga družina in nameščenci strahovito bojé. Veste, da poskuša uprizoriti goljufiv bankrot in da ga na vse zadnje pretenta drugi. Še večji slepar, Podhaljusin. Spoznati morate čas, v katerem je živel in ustvarjal Ostrovski, čas trgovcev, liferantov, podkupljivih uradnikov, bedakov, sleparjev, ki so se trudili, da bi drug drugega oguljufali in obogateli na škodo drugih. Berite knjige, ki obravnavajo ta čas, črpajte iz zgodovinskih virov, iz podob spoznavajte obleko, modo, čevlje, frizure itd. tedanjega časa. Zakaj vse to? Da iz vsega tega materiala in iz opazovanja življenja razberete najbolj karakteristične poteze (notranje in zunanje), ki jih tako združite, da vse skupaj tvorijo trgovca Bolšova. Vse, njegov nazor, njegovo obnašanje, njegovo okolico, družino, podložnike, čevlje, ki jih nosi, z eno besedo, njega vsega, njegovo zunanost in notranost, boste ustvarili s svojo domišljijo. Kolikor laže jo boste krotili, toliko resničnejše in izraziteje boste iz vsega materiala razbrali elemente, potrebne za ustvaritev nove pojave, toliko bolj bo vloga, ki jo boste igrali resničnosti odgovarjajoča in prepričljiva.

Domisljijo ste začeli urediti že ko ste iskali upravičenost za razna dejanja in kretnje. To iskanje je bilo za razvoj domišljije tem koristnejše, čim izčrpnije je bilo. Vrnimo se nazaj k pozi, v kateri smo dvignili roke. Kakor se spominjate, smo na en način upravičili to kretnjo s tem, da hočemo v vagonu ujeti zavoj, ki pada iz mreže za prtljago. Natančno si zamislite to upravičitev: kakšen zavoj je bil to, koliko je tehtal, čigav je bil, kaj je vseboval, zakaj ste v vagonu, zakaj je zavoj padel itd. Z eno besedo, ustvarite v domišljiji v zvezi z vajo cel niz dogodkov. To bi bila upravičitev dane poze s pomočjo ustvarjajoče fantazije. Skrbite pa za to, da se bo vaša fantazija gibala v mejah mogočega, potrudite se, da boste vse, kar boste pripovedovali, videli v živih slikah in umerite svojo do-

mišljijo na kak določen slučaj, ki je seveda lahko izmišljen, ki pa mora istočasno biti tudi v resničnem življenju možen.

V slučaju pa, da skočite iz okvira verjetnosti, iz okvira tega, kar je v življenju možno in fantazirate o nemogočih stvareh, se izpostavljate nevarnosti, da boste nadomestili razvoj ustvarjajoče domišljije s praznim, neplodnim fantaziranjem, ki je za igralca pri ustvarjanju novih pojav popolnoma brez koristi. Igralec naj ima razdražljivo do-

mišljijo, mora pa znati istočasno presoditi sliko, ki si jo je v domišljiji ustvaril. Domišljija mora biti vedno naperjena na določen smoter, fantazirati moramo vedno smotrno.

Upravičujemo torej s pomočjo domišljije. Na odru mora biti vedno vse: vsako dejanje, vsaka kretanja, vsaka misel, vsak pogled upravičen (povzročen, po kakršnemkoli vzroku) in smotrno določen.

(Se bo nadaljevalo)

T O I N O N O

Vrhunec slave. Vodja italijanskega naroda je zapovedal, da se morajo dečki, ki so dopolnili štirinajsto leto, uriti v rokovanju strojnih pušk; ob tej priliki je tudi vlil pogum laškim srcem: »Utrjujte svoja srca z jeklom, kajti stojimo pred zgodovinskimi dnevi. Hočem Vas voditi na vrhunec slave!«

Državljska vojna v Španiji je bila zaključena z zmago generala Franca, bolje rečeno v Španiji je zmagalo inozemstvo. Socializem pa s tem v tej deželi ni propadel, zopet bo vzplapolala zastava bratstva in svobode, kajti tisoči in tisoči, ki so padli za ohranitev svobodne Španije, niso zastonj pretakali svoje krvi.

Palestina krvavi. Uradno se poroča, da je bilo v prvih treh mesecih letošnjega leta ubitih 394 oseb in to 126 upornikov, 153 ostalih Arabcev, 53 Židov in 16 Angležev; ranjenih je pa bilo v tem času 273 oseb.

Windsorskega vojvodo so vprašali, kaj misli o civilizaciji, nakar je odgovoril: »To ni nikaka slaba ideja. Kdaj se bo s tem začelo?«

Braziljsko sodišče za državno varnost je obsodilo dva italijanska duhovnika, upravnika sirotišnice v pokrajini Espirito Santo, na eno leto ječe, ker se je pri njima našlo orožje in strelivo, namenjeno za integralistični prevrat.

Boj za Arktiko. Želja, skrajšati letalsko pot iz Evrope v Ameriko čez severni tečaj, živi že več desetletij, vendar se je šele v zadnjem času posrečila uresničiti radi izrednega razvoja letalstva kakor tudi meteoroloških raziskovanj. Leta 1860 je avstrijski meteorolog in polarni raziskovalec Josip Prayer prišel na misel, da bi se posluževali pri poletu na severni tečaj balo-

nov. Kljub temu, da se je leta 1897 Švedu Andreeju poskus z balonom ponesrečil, so se našli junaki, ki so vedno znova poskušali uresničiti zamisel, dokler ni uspel leta 1926 Američan Byrd in ga kot prvi preletel. Leto pozneje se je posrečil enak polet Amundsenu z italijanskim letalcem Nobilem na zepelinu »Norge«. Naslednji poskusi so se ponesrečili, prav tako nam je še v spominu katastrofa zepelina »Italia«, s katerim je nameraval preleteti Nobile drugič severni tečaj. Oba uspela poleta sta pa bila samo lepa uspeha, praktičnega, znanstvenega pomena, žal nista imela, kajti nobenemu se ni posrečilo na tečaju spustiti. To je uspelo šele ruskemu letalu »N-170«, na katerem je pilot Vodopianov 21. maja 1937 zapustil letališče na Rudolfovem otoku in odletel proti severnemu tečaju. Na letalu je bilo 11 oseb, med njimi tudi znani raziskovalec prof. Oto Šmit. Prav za prav je bil to polet v neznanu, vendar je bila sreča mila in radijska poročila so kmalu nato javila uspeh poleta. Od tedaj se nahaja na severnem tečaju, kjer ni nikake trdne zemlje, na gibajočih se ledenih skladih prva polarniška postaja, katere delokrogi so raziskavanje pokrajine, vremena, gibanja ledenih plošč in drugo. Člani te ekspedicije so se morali ponovno prekladati iz ene plošče na drugo in večkrat se je zdelo, da so izgubljeni. Glavni smoter ekspedicij profesorja Šmita je upostavitve redne proge Moskva—San Francisco čez ta tečaj. Med tem ko se je l. 1935 tak poskus ponesrečil, je bil polet 21. junija 1937 kronan z uspehom. Ruski pilotje Čakalov, Bajdukov in Bjelakov so bili prvi, ki so preteli po direktni poti čez severni tečaj iz Evrope v Ameriko. Razumljivo ne smemo smatrati s tem, da je to že pričetek rednih zvez med tema kontinentoma, kajti izpopolniti se bodo morala tako letala kakor tudi poznanje

arktičnih vremenskih in klimatskih prilik, kar pa bo, kot izgleda, treba še precej časa.

Polni naboj v človeškem telesu. Pri obrambi Madrida je bil zadet v hrbet miličnik Jaime Rodriguez. V bolnici so pa ugotovili, da 5 cm izstrelak še ni bil uničen. Poklicali so nekega topničarja, ki je odvzel strelno kapico, nakar so šele lahko zdravniki brez nevarnosti odstranili izstrelak.

Mrčes je grozen uničevalec. V svojem predavanju na kongresu znanstvenikov v Kalkuti je trdil Mohamed Afzai Hussain, da živi v Indiji več kot 2,500.000 vrst najrazličnejših mrčesov in da povzroči neka skupina muh, ki se useda posebno na živino, usnjeni industriji te dežele letno 5,625.000 dolarjev škode. Za malarijo, ki se prenaša potom mrčesa anopheles, boleha letno v Indiji več kot sto milijonov ljudi, umre jih pa več kot en milijon.

Pogoji za uspehe v življenju. Američan Jameson je mnenja, da mora imeti človek dobro mešanico raznih kreposti, če hoče doseči velike uspehe v življenju. Ta mešanica mora biti po njegovem tako-le sestavljena: 3 žlice sreče, za konico noža prikupnega nastopa, za čajno skodelico nadarjenosti, 50 kapljic zaupanja vase, ¼ litra optimizma in za 500 kg železne pridnosti in vztrajnosti.

Japonska tekstilna industrija je danes v proizvodnji na prvem mestu. Tu izdelajo za 30 odstotkov več kot Anglija ali pa USA, ki zavzemata obe drugo mesto v svetovni produkciji tekstilnih izdelkov.

Japonske žene in moda. Kakor se čuje, je japonski ženski svet ponovno sprožil misel, da bi si z zdravniško kozmetično pomočjo korigirale svoje šiljaste oči ter bi na ta način bolj sličile Evropejkam, katere v vseh ozirih tako rade posnemajo. Japonska vlada pa je to modno norijo že v kalu

KNJIGE IN LJUDJE

Delavec piše o Cankarjevi družbi

Desetič nam je že poslala Cankarjeva družba svoje knjige. V tem času je dokazala, da je bila njena ustanovitev za slovensko delavstvo nujno potrebna. Če gledamo in prebiramo razne izdaje sličnih knjižnih družb, bomo morali dati CD prvenstvo v tem, da izdaja res dela, ki so na višini in ki zanimajo našega človeka. Seveda človeka, ki gleda na dogajanja v svetu, ne metafizično, ampak kakor v resnici, da je beda v nižinah, a za par izvoljenih izobilje.

Leta 1938 je pa poteklo tudi 20 let, kar nas je zapustil nesmrtni naš bojevnik Ivan Cankar, veliko je bilo tega leta proslav in govorov v njegov spomin, mi, njegovi najboljši ljubitelji, bomo pa na tem mestu ponovili, kar je o Ivanu Cankarju napisal pokojni pesnik Srečko Kosovel v »Mladini«: »Cankar se je boril za najidealnejšega ponosnega človeka. Vedel je, da je svoboden le oni, ki ni navezan trdno na materijo, in da pomeni človek bitje, ki je zato najvišje, ker ima silo in ker je svobodno, da to silo izrabi, a ne v svoje telesne koristi, ampak v svojo duhovno izpopolnitev.«

Tako je pisal o Ivanu Cankarju eden največ obetajočih mladih borbenih pesnikov povojne dobe, a tudi njegovo mlado življenje je kralu za tem ugasnilo.

Mi pa, ki v potu svojega obraza delamo, da tako počasi rinemo skozi mrak življenja, najlepše častimo spomin na našega Ivana Cankarja s tem, da pridno prebiramo njegova dela in da tako vsrkavamo njegove moči, katere je posvetil nam, bednim, pravice in svobode lačnim.

Moj namen je pa, da kakor vsako leto, tudi letos povem svoje mnenje o knjigah Cankarjeve družbe.

Koledar CD za leto 1938 je v celoti posvečen spominu Ivana Cankarja, Cankarjev sodobnik in njegov prijatelj Lojz Kraigher nam v opisu »Ivana Cankarja zdravje, bolezen in smrt«, opisuje Cankarjevo zunanjo podobo, njegovo bolezen in smrt. Članek je dokument Cankarjevega trpljenja v življenje, je pa tudi, kakor pravi Kraigher: »Njegov testament ni bil Te Deum, njegov testament je bil upor.« Tu je bil Ivan Cankar naš, upornik, bičar, proti klečeplaštvu in denuncijantstvu, glasnik ponosnega človeka (Kosovel).

V drugem članku, ki ga je napisal tudi njegov sodobnik Janez Kocmur »Cankar in delavske matere«, nam Kocmur pripoveduje, kako je Ivan Cankar ljubil in oboževal svojo revno mater, in kako je s tem cenil in opeval delavske matere; v realki je hotel Cankar

iz sramu radi nje~~so~~ revne zunanosti svojo mater zatajiti pred radevednimi sošolci, a takoj ga je bilo sram. Cankarjevi opisi svoje matere so edinstveni v svetovnem leposlovju.

Kocmur se tudi spominja, kako je Cankar kandidiral pri socialno demokratski stranki v litijskem okraju leta 1907. Tudi to jasno dokazuje, kdo je bil Cankar. Spominski spis Kocmurja pove o Cankarju več, kakor kakšna cela knjiga. — Leon Detela: »Črtice z razvojnje poti človeštva«. Ta razprava dopolnjuje Topalovićevo delo »Pomlad človeštva«.

Leposlovja je letos v koledarju zelo malo, le Ivan Vuk je pripeval črtico »Testament Pavla Obrisača«. To je satira na one ljudi, ki čakajo, da jim bo smrt nekoga prinesla denarja; seveda Pavle Obrisača jim je pa zapustil obrisačo, češ za zapuščino se pa obrišite, in prav je imel. Koledar krasi mnogo slik iz Češke, posebno je lepa zlata Praga, ki pa je zadnje čase razočarala.

V koledarju pogrešam kroniko najvažnejših dogodkov med letom, zlasti o delavskem gibanju, kroniko delavskih nesreč, kjer puste delavci življenje (Ruše, Zagorje itd.), obletnice naših vodilnih sodrugov (70-letnica Ivana Mlinarja) in še mnogo važnih dogodkov.

Tako je urejen »Ameriški družinski koledar« in po mojem mnenju najbolje.

»Španski testament«, pretresljiva reportaža, napisana po angleškem novinarju Koestlerju, opisuje strahote fašistične »osvobodilne« vojne. To je ena najboljših knjig CD, resničen dokument današnjih dni. To je labodji spev svobode v Španiji.

»Taki so ljudje«, napisal Roger Martin du Gard. Opisal je ljudi v resnični podobi, kako drug drugega obrekuje, privoščji in želi drugemu nesrečo, prepirajo se med seboj iz same zavisti. Knjiga je oglevalo, v katerem se vidi človek, kakor je.

»Pomlad človeštva«, napisal dr. Živko Topalovič, knjiga je dragocen prispevek k spoznavanju sveta in življenja. Knjiga čaka strokovnega ocenjevalca.

Cankarjeva družba je za svojo 10-letnico izdala štiri knjige in lahko s ponosom trdimo, da so najboljše. Delavci po tovarnah in rudnikih, delavke, Vi vsi bi mogli in morali biti člani Cankarjeve družbe. To je naša književna matica in v vsakem stanovanju, kjer bivajo delovni ljudje bi morale biti knjige Cankarjeve družbe. Cankarjeva družba naj živi in raste.

Kolja

Delavska pesmarica

V našem kulturnem gibanju se je že dolgo časa razmišljalo, da je treba izdati delavsko pesmarico z notami. Delavska pesmarica naj bi rabila ne samo našim pevskim zborom, temveč naj bi pripomogla tudi k temu, da bi nekatere pesmi splošno peli vsi, ne samo zbori, da bi postale resnično ljudske. Taka pesmarica naj bi obsegala zgodovinske delav. pesmi (Carmagnole, husitsko itd.), mednarodno himno, socialistične pesmi in domače delavske in ljudske pesmi. Z volilom pokojnega Albina Prepeluha je postala ta zamisel materialno

uresničljiva. Zadnja skupščina »Vzajemnosti« je pooblastila zvezin odbor, da začne takoj zbirati gradivo. Zvezin odbor se je obrnil na vsa društva, naj pošljejo tudi domače delavske (stanovske) pesmi, ki se pojejo v kakem kraju. Iz mežiške doline so nam poslali naslednjo staro rudarsko pesem, ki jo tam pojejo. Njena melodija ima različne variante. Nekaj pesmi so nam še obljubili. To pesem priobčujemo, da vzpodbudimo vse, da zbirajo delavske pesmi. Čim več jim bomo zbrali, tem laže bo izbrati za pesmarico najboljše.

zatrta, ker bi se s tem spačila značilnost rase dežele vzhajajočega sonca, in s tem bi bil tudi žaljen njihov ponos.

O soncu, viru življenja. Znanstveniki menijo, da oddaja sonce naši zemlji — preračunano v konjskih silah — 3800 milijonov toplotnih žarkov na sekundo, iz česar sledi, da se množina teh žarkov, ki so obsevali našo zemljo tekom par milijonov let, niti izračunati ne more. Energija žarkov se izpremeni v kemično energijo, ker se ogljikov ogljikovega dvokisa združi z višjo vrsto kemičnih potencialov nasproti kisiku, kar da združeno gorljivo snov. Izredno mali del te kemične energije je nakopičen v šoti ter v premogokopnikih, kakor tudi v zemskih plinih in kamenem olju. Pretvorjena v kemično energijo deluje torej sončna to-

plota preteklosti v našem kurivu še naprej in je pri izgorevanju v obliki vročine zopet prosta.

IZ VZAJEMNOSTI MUZGA AVGUST

komaj 21 let star se je za vekomaj poslovil od nas. Bil je član dobrunjske »Vzajemnosti« in je deloval predvsem v njenem pevskem odseku. Pobrala ga je proletarska bolezen jetika. Oče še vedno dela v tovarni. Poleg očeta žalujejo za njim mati, dve sestri in trije bratje, od katerih je eden tajnik našega društva. Žalujemo pa za njim tudi vsi sodrugi, posebno člani »Vzajemnosti«. Kako smo ga ljubili in kako spoštujemo njegov spomin, je pokazal tudi njegov po-

greb 27. marca. Pred hišo mu je zapel pevski zbor, s. Kocjančič je izrekel iskrene poslovilne besede. Trije lepi venci so pokrivali rakev našega nepozabnega Avgusta. Na grobu mu je pevski zbor še enkrat zapel pesem v slovo in slavo.

Stožice pri Ljubljani. »Vzajemnost« v Stožicah je zadel težak udarec. V petek, dne 17. marca je po kratki, toda težki boleznji umrl njen podpredsednik s. Krašček Franc, ki je bil eden izmed njenih ustanoviteljev ter glavnih njenih stebrov. Toda komaj je zastavil plug na ledini delavske kulture v našem kraju, že je segla po njem kruta smrt ter oropala ženi blagega moža, triletnemu otročiču nadvse skrbnega, ljubečega in nenadomestljivega očeta, delavskemu razredu pa zavednega in odločnega

Lep in častit je knapovski stan

Lep in častit je ta knapovski stan,
od višjih gospodov obražtan, spoznan.
Časti je vreden, še Gospod ga časti,
ker mu zlahtnega blaga iz zemlje deli.

Ta knapič se v zemljo, v nevarnost poda,
tam strelja in vrta ter rudo kopa.
On dela in švica, se prime ga pot,
v nedeljah se umije, je lep ko gospod.

Ves teden, ves mesec na delo hiti,
ko mesec preteče, pa dnarce dobi,
po trgu vam hođi, cigare kadi
pa tuđ lahko v gostilni pri vincu sedi.

Vse zlato in srebro in železne reči
tega knapovskega stana ponižnosti uči.
Vikati moraš ga in se mu odkriti,
tako se mora vsak knapovski človek častiti.

Slišal sem pravit' neumne ljudi,
da brez knapovskega stana se lahko živi;
pa to je govoril le človek vam tak,
najbrž je bil kak ameriški divjak.

Ne šinfaj toliko, ker knapovski stan
je vsakemu dobro od Boga poslan;
brez njega živeti na svetu ni v stan',
ker nujno ga rabiš vsak dan.

Kovač bi ne mogel železa kovati,
če knapič ne šel bi rude kopati.
Ta ruda se more nastreljat' najprej,
potem gre kovačevsko delo naprej.

Ta holcar v planini je ravno tako,
če nima sekire, mora iti domo.
Železna sekira mu drevje podira,
na kupe zvali in v drva zdrobi.

Za knapa zahvali tuđ šloser Boga,
ker pila lesena tuđ nič ne velja.
Ta pila, kladivo, od kod je vse to?
Globoko je bilo pod trdo zemljo.

borca. — Pokojnik je bil mirnega in odkri-
tega značaja, resnicoljuben ter vseskozi
poštenjak. Kot delavski zaupnik na stav-
bah se ni strašil izpostavljati se, kadarkoli
je šlo za pravice tovarišev. Kako zelo je
bil poznan in priljubljen med delavstvom, je
najboljše pričal njegov pogreb, kakršnega
že dolgo, ali pa še nikdar ni videla ježenska
občina. Iz vseh bližnjih pa tuđi več ur od-
daljenih krajev so prišli delavci, zlasti
stavbinci, da spremijo svojega sodruga na
njegovi zadnji poti. Sodelovala je godba
»Zarja« iz Dobrunj ter pevci »Delavskega
glasbenega in pevškega društva« iz Ljublja-
ne. Ob odprtem grobu sta se s toplimi be-
sedami poslovila od pokojnika s. Ivan Koman
za »Vzajemnost« iz Stožic, s. Ignac
Tratar pa za ljubljansko podružnico »Zveze
stavbnih delavcev Jugoslavije«, ki je z njim
istotako izgubila svojega podpredsednika
ter enega najzavednejših in najagilnejših
članov.

Sodrugu Francu Kraščku v spomin! Ali je
mogoče? Ali je res, da Te ni več med na-
mi? Ne, tega ne moremo verjeti... Pomlad
prihaja v deželo, buđi se življenje, Ti pa si
legel k počitku, k počitku v najlepših mo-
ških letih. Ni čuda! Vse Tvoje življenje je

V kateri roki

se nahaja dinar in v katerem zrnju je praženo sladno jedro?
Od zunaj tega ne vidimo; zato moramo roko odpreti.
V vsakem zrnju pa je praženi sladni sladkor, ki ga vsebuje

Kneippova
SLADNA KAVA

Ta kmetič na polju je ravno tako,
ga železno cevovje prepričalo bo;
le kak' bi on kopal, kar z golo roko,
ko bi tega trdega železa na svetu ne b'lo?

Spomni se kmetič na knapovski stan,
ker brez njega še tebi živeti ni v stan'
ne mogel bi orati, ne žita sejati
Tak' moral bi še kruha stradati.

Kadar kaj železnega v rokah imaš,
se lahko prepričaš in dobro spoznaš,
da brez knapa ne moreš ničesar storiti
najmanjšega dela — si hlače zašiti.

Svinčasta ruda je tuđi zlahtno blago,
ki globoko je bilo pod trdo zemljo,
iz nje storé se barve in lepe reči,
to vse se iz svinčaste rude nar'đi.

Svinčasto rudo tuđ cesar rad ima,
ker s svinčcem preganja sovražnika.
Krogle naliže, sovraga strelji,
tako ga iz svoje zemlje spodi.

Kadar boš videl ta srebrni denar,
spomni se, človek, na knapovski stan.
Ta srebrni denar, ki se tak' lepo blešči,
tuđi knapovski človek iz zemlje dobi.

Slišal boš zvone prepevati tam,
spomni se človek na knapovski stan.
Kar visoko v stolpu lepo ti zvoní,
tuđi knapovski človek iz zemlje dobi.

V cerkvi boš videl ta kelih ves zlat,
monštranco lepo v tabernaklju stat',
v cerkvi prebiva Zveličar naš Bog,
vse to je prišlo iz knapovskih rok.

Zđaj si slišal, prevzetnež, kaj knapič velja,
ki v smrtni nevarnosti rudo kopa.
Če ga ti zaničuješ, bo tebi gorje,
prevzetnemu po smrti se pekel odpre.

Moji ljubi prijatelji, spomnite se,
da smo vsi bratje in tuđi sestre.
Vsak stan je koristen in spoštovan,
eden brez drug'ga živeti ni v stan'.

bilo veriga trdega dela in pomanjkanja, ki
Ti je polagoma, toda sigurno črpalo Tvoje
sile. Ko pa je prišla kratka bolezen, nisi
imel več moči, da bi jo prenesel. Nič do-
brega nisi imel v življenju, saj si bil dela-
vec. Trdo si moral garati po stavbah, da
si služil skromen, preskromen kruh sebi in
družini. Toda kljub temu je bilo Tvoje slo-
vo od sveta neizmerno težko, težko zato,
ker je bilo Tvoje življenje prebogato smisla
in vsebine. Zlasti dve stvari sta bili v Tvo-
jem življenju, ki si ju ljubil: družina in pa
vera v boljšo bodočnost. Dragi Franc! Bil
si delavec, proletarec. Vendar si bil bogat,
ker je imelo Tvoje življenje najgloblji smi-
sel, ki ga more imeti človeško življenje:
delo za napredek človeške družbe! Bil si
srečen, čeprav si živel v bedi, srečen v za-
vesti, da se boriš za pravico. Koder si ho-
dil si budil delavski razred in ga klical k
borbi, k enotnosti, kjer si bil Ti, tam so si
bili delavci bratje. Prezgodaj si nas zapu-
stil, omahnil si v prezgodnji grob v času,
ko delavski razred najbolj potrebuje ljudi,
kakrščen si bil Ti...

Zahvala. Podpisana čutim dolžnost, da se
toplo zahvalim vsem številnim prijateljem,
ki so ob priliki smrti mojega blagega moža

v toliki meri izkazali svoje sočutje, ljub-
ljanski podružnici Zveze stavbnih delavcev
in delavskemu kulturnemu društvu »Vza-
jemnost« v Stožicah za organizacijo pogre-
ba ter za prekrasne vence; pevcem »Delav-
skega glasbenega društva« iz Ljubljane in
godbenikom »Zarje« iz Dobrunj za žalostin-
ke; ss. Ignacu Tratarju in Ivanu Komanu
za tople poslovilne besede; delegacijam
»Vzajemnosti« iz Št. Vida, Dobrunj in Za-
loga, kakor tuđi vsem onim, ki so v tako
velikem številu spremili mojega nepozab-
nega moža na njegovi zadnji poti. Hvala! —
Cilka Krašček.

Hrastnik II. Društvo »Vzajemnost« je
imelo 19. marca 1939 redni občni zbor. Dru-
štveni funkcionarji so podali svoja poro-
čila, ki so bila soglasno sprejeta. Zastopnik
zveze s. Korošec je v svojem kratkem, a
temeljitem govoru vzpodbujal navzoče k še
bolj neumornemu delovanju in je videl, da
je med članstvom najboljše razpoloženje in
dobra volja za delo. Članstvo je vzelo po-
ročila funkcionarjev na znanje. Na predlog
kontrolne se je izrekla odboru zaupnica. Za
predsednika je bil izvoljen Pfeifer Martin,
namest. Götz Karl, za tajnika Abram Stan-
ko, nam. Abram Franc, za blagajnika je bil

ponovno izvoljen Strašnik Edi, nam. Hodo-
lin Ervin. V odbor pa: Beuti Franc, Abram
Alojzij in Plazar; v nadzorstvo pa: Gačnik
Franc, Kellner in Maurer Marija, gospodar
Jager Jože.

Kočevoje. — Delavsko kulturno društvo
»Vzajemnost« je v nedeljo, dne 19. febru-
arja 1939 na dostojen način proslavilo 20-
letnico smrti Ivana Cankarja v svoji dvo-
rani na Trdnjavi. S Jenko je v imenu »vza-
jemnosti« otvoril proslavo in je dal besedo
predavatelju dipl. fil. J. Sešku, ki je v lepih
besedah orisal življenje in delo velikega
pisatelja delavskega razreda. Na sporedu
prireditve so bile recitacije Cankarjevih del
in pa 4 slike iz Cankarjevega »Hlapca Jer-
neja in njegove pravice«. Sodelujočim gre
zahvala, da je prireditev dobro izpadla.
Obisk je bil zelo dober in so navzoči pri-
reditev nad vse pohvalili.

Kranj. — Diletantje kranjske »Vzajemno-
sti« so dne 19. marca na odru v »Cankar-
jevem domu« uprizorili veseligo »Svet
brez moških in žensk« in je bila dvorana
zelo dobro zasedena. Tokrat so se igralci
prav dobro izkazali, čeravno so nekateri
med njimi bili začetniki. Igra je režiral s.
Rešec, ki mu gre tudi pohvala. — 26. mar-
ca je pa predaval s. Stukelj o Franciji.

Mežica pri Prevaljah. — »Vzajemnost« je
v soboto, dne 18. in v nedeljo, dne 19. mar-
ca uprizorila igro »Mlinar in njegova hči«. Obe
predstavi sta izredno dobro uspeli ter
sta kar najbolj zadovoljili navzoče občin-
stvo. Dvorana je bila obakrat dobro zase-
dena. Med odmori je igral šramel pod vod-
stvom g. Čekona.

Trbovlje. — Naš dramski odsek društva
»Vzajemnosti« je na praznik dne 25. in v
nedeljo, dne 26. marca ob pol 4. uri popold-
ne v dvorani »Delavskega doma« v Tr-
bovljah priredil veseligo s petjem v treh
dejanjih »Veseli kmetič«. Igra je nad vse
pričakovanje dobro uspela. Sodrugi so igrali
izvrstno.

Pobrežje pri Mariboru. — Nušičev »Na-
rodni poslanec« na odru pobreške »Vza-
jemnosti« dne 12. marca v dvorani Sokol-
skega doma je bil dobro odigran. Ta igra
je bila sicer pisana v predvojni Srbiji, ni
pa do danes prav nič zgubila na svoji ak-
tualnosti. Aktualnost igre je dala vsem so-
delujočim viden polet tako, da je igra v
celoti dobro uspela. Obiskovalci niso šte-
dili z aplavzom in so bili vsi vidno zado-
voljni. — 2. aprila smo imeli občni zbor, o
katerem bomo poročali.

Črna pri Prevaljah. — V nedeljo, dne 12.
marca se je vršil občni zbor »Vzajemno-
sti«. Po poročilih odbornikov so sledile vo-
litve in je bil izvoljen ta-le odbor: pred-
sednik Raušer Anton, nam. Obertanc Silve-
ster, tajnik Forštner Ivan, nam. Raušer Jul-
ka, blagajnik Stopajnik Miloš, nam. Pod-
stenšek Ivan, knjižničar Modrej Aleks, nam.
Obertanc Silvester, vaditelj tamburaškega
zbor Stopajnik Miloš, nam. Forštner Ivan,
gospodar Krainc Antonija; nadzorstvo: Ipa-
vic Jože in Knez Franc. Za predsednika
dramskega odseka je bil izvoljen s. Ivan
Logar. Sklenjeno je bilo, da bo društvo re-
organiziralo dramski odsek.

Guštanj. — Dne 26. februarja 1939 se je
vršil redni občni zbor društva »Vzajemno-
sti«, kjer je bil izvoljen naslednji odbor:
predsednik Čop Anton, nam. Sikora Rihard,
tajnik Logar Jakob, nam. Šoter Avgust,
blagajnik Večko Maks, nam. Cvetko Ivan;
odborniki: Messner Rudolf, Senčjak Franc,
Kreuh Nežka, Lepko Tilka; nadzorstvo:
Kreuh Jože, Vavče Matevž; gospodar:
Kreuh Nežka, nam. Kreuh Gabrijela.

Senovo pri Rajhenburgu. — Dne 5. mar-
ca je senovška »Vzajemnost« uprizorila
igro »Stari grehi« v šolski dvorani. Dvo-
rana je bila nabito polna občinstva. Igralci
so se prav dobro izkazali, zato tudi občin-
stvo ni štedilo s priznanjem. Med odmori

je igral tamburaški orkester, ki ga vodi s.
Franc Dolenc.

Hrastnik I. — Dne 26. februarja 1939 se
je ob prisotnosti lepega števila članstva
vršil občni zbor hrastniškega društva »vza-
jemnosti« (rudarji), ki je pokazal, kako ze-
lo je društvo svoje delo v pretekli sezoni
poglobilo. Društvo je imelo v preteklem
letu več sej in 9 prireditev. V društvu de-
lujeta pevski in dramski odsek. Knjižnica
že tudi posluje in ima prav lepi krog obi-
skovalcev. Po poročilih funkcionarjev je
pozdravil občni zbor centralni zastopnik s.
Korošec, ki je obenem orisal stremljenje
po izboljšanju medsebojnih stikov med zve-
zo in društvu. — Pri volitvah je bil izvoljen
slededeči odbor: predsednik Ivanc viko, nam.
Jagodič Anton, tajnik Tršek Franc, nam.
Kosem Franc, blagajnik Sketako Avgust,
nam. Domšek Ivan; odborniki: Šterban Kar-
ol, Komlanc Karol, Ramšak Bolte, Sinko-
vec Ivan, Vizjak Ernest, Rojnik Ivan, knji-
ničar Serban Karol, gospodar Serban Kar-
ol; nadzorniki Kosmos Jože, Pirc Alojzij
in Rinaldo Bojan.

Liboje. — Društvo v Libojah je zopet ob-
novilo svoje delovanje. Dne 19. februarja
1939 je sklicalo občni zbor, na katerem je
bil izvoljen nov odbor. Za predsednika je
bil izvoljen Potočnik Jože, nam. Zupanc
Martin, tajnik Šuler Darko, nam. Stadler
Leopold, blagajnik Krulc Jakob, nam. Kešič
Mici; odborniki: Roter Jakob, Oblak Ludo-
vik, Kozovinc Edi, Strvastnik Ivan; nad-
zorniki: Hriberšek Miha in Vipotnik Justi;
gospodar: Potočnik Martin, nam. Germad-
nik Ivan.

Ptuj. — Prosvetni večer, ki ga je prire-
dila »Vzajemnost« dne 4. marca 1939 ob 20.
uri v društveni dvorani, Panonska 5, je ze-
lo lepo uspel. Otvorili so ga tamburaši, ki
so svoje točke sprtno odigrali, dasi še ne
obstoje dolgo. Zatem je predavatelj s. Franc
iz Maribora orisal značaj in tvorco social-
ne književnosti, tuje in domače. S. Franc je
obenem nastopil ta večer kot recitator in
je recitiral več svojih pesmi. Za njim je pi-
satelj Ivan Potrč čital svojo psihološko
globoko zasnovano črtico »Grotoska«, ki
opisuje muke in trpljenje intelektualca-
umetnika v današnji zmaterializirani, brez-
čutni človeški družbi. Sledile so še druge
recitacije in nastop govornilnega zbor in
uprizoritev enodejanke »Vlomilec«, ki jo je
spisal Upton Sinclair. Občinstvo je dvor-
no napolnilo in nagradilo sodelujoče s to-
plim priznanjem. — Dne 23. februarja se je
vršilo lepo obiskano predavanje sod. svet.
g. dr. Travnerja, ki je na poljuden način
objektivno razlagal pomen židovstva, nje-
ga postanek, zgodovino, razvoj in borbe
ter teorijo o rasi in rasni politiki, katero
na svoj način rešujejo nekatere države.
Orisal je senčno stran židovstva, prav ta-
ko pa omenil tudi vrline in znanstveno po-
trjena dejstva, koliko neprecenljivih zaslug
imajo baš največje židovske osebnosti za
blagor človeštva: Erlich, Zamenhoff, Ein-
stein i. dr., čemur ne more nikdo opore-
kati.

Borovnica. — Na rednem občnem zboru
»Vzajemnosti« v Borovnici je bil izvoljen
ta-le odbor: predsednik Ogrin Karol, pod-
predsednik Molk Janez, tajnik Kavčič Stane,
nam. Čerin Ivan, blagajnik Gradišnik
Stane, nam. Rihar Franc; odborniki: De-
bevec Anton, Kržič Franc, Palčič Polde,
Troha Franc; nadzorstvo: Mikuž Pavel,
Molk Jože, Gradišnik Karol.

Dobrunje pri Ljubljani. — V nedeljo, dne
19. februarja 1939 je društvo uprizorilo
Kranjčevo igro »Direktor Čampa«. Topot
so igralci podali vse iz sebe in pokazali
res, da so se v igro vživeli. Koga naj še
hvalimo? Saj se igra hvali sama.

Št. Vid nad Ljubljano. — V nedeljo, dne
12. februarja je imela »Vzajemnost« svoj
redni letni občni zbor. Vršil se je v na-

vzočnosti 94 odstotkov članov. Centralo je
zastopal s. Korošec, ki je v svojem govo-
ru orisal misljo delavskega kulturnega dru-
štva ter pozval navzoče, da delujejo za
prospeh naše kulture in izobrazbo delav-
skega razreda. Iz vsega poročila se je ugo-
tivilo, da društvo obstoja komaj 5 mese-
cev in je v tako kratkem času ustanovilo
pevski, dramski in tamburaški odsek, ki se
vsi aktivno udeležujejo pri raznih prire-
ditvah. V svojem zaključnem govoru je s.
Korošec dejal: »Po poročilih lahko vidimo,
da je odbor storil ne samo kar je dolžan,
temveč kar se storiti da.« Pri volitvah od-
bora je bil z veliko večino glasov izvoljen
stari odbor, z izjemo dveh članov, kar so
navzoči vzeli z odobravanjem na znanje. —
Dne 25. marca je društvo priredilo pro-
svetni večer v dvorani g. Kratký-ja v Št.
Vidu. Obisk je bil rekorden. Spored več-
era je bil dobro izbran: predavanje Angele
Vodetove, nastopili so tamburaši, pevci in
uprizorilo se je igro »Demoklejev meč«.

Lesce. — Poročila sta se s. Podobnik Jo-
ško in gdč. Marica Šarcova. S. Joško Po-
dobnik je bil agilni član in funkcionar biv-
še »Svobode« in sedaj zvesti član »Vzajem-
nosti«. Čestitamo.

Zabukovca. — Društvo »Vzajemnosti« v
Zabukovci je imelo dne 19. februarja svoj
redni občni zbor. Izvoljen je bil naslednji
odbor: predsednik Vipotnik Albin, nam.
Levstik Ernest, tajnik Reberšak Vili, nam.
Cilenšek Julka, blagajnik Zupanc I., nam.
Zupanc Ivan II.; odbor: Zapušek Martin,
Raček Pongrac, Strnad Jože, Razpotnik
Avgust, Raček Štefka, Klemen Franc; nad-
zorstvo: Košak Franc, Cilenšek Rudolf,
Šprajc Peter; za knjižničarja Bizjak Franc,
nam. Zupanc Ivan I.

ZA GOSPODINJE

Vzhajani cmoki

Kupico mleka
dve jajci
žličico soli
pol kupice mlačnega mleka
pol kocke kvasa
moke po potrebi.

Pripravi kvas v mlačnem mleku. Ko
vzhaja, dodaj dovolj moke, da dobiš gosto
testo, prilij mleko, jajci, dodaj sol in dobro
vtepi, da bo testo rahlo. Pokrij in postavi
na toplo, da vzhaja približno eno uro. Na-
redi z rokami okrogle cmoke, jih razloži
na z moko posuto desko in pusti, da vzhaj-
ajo in postanejo lahki. Pripravi vrel krop,
spusti cmoke vanj in pokrij tako, da bo
nekoliko sopare lahko izpuhtevalo. Če imaš
pokrov z luknjico, je to dovolj. Če ni lonec
zelo velik, kuhaj toliko, kolikor moreš na-
enkrat. Krop mora ves čas dobro vreti.
Trebajo približno četr ure, da bo cmok
kuhan. Potem ga vzemi z žlico iz krova in
ga z dvema vilicama natrgaj, da se izpusti
sopara. Če slučajno kateri ni dokuhan, ga
lahko spustiš nazaj v krop, sicer pa položi
gotove cmoke na golaž, frikase, v omako
ali kar si že namenila, da serviraš s cmoki.
Če se hočeš prepričati, ali so dovolj
kuhani, lahko vtakneš slamico ali zobotre-
bec v cmok in če je ta suhi, kadar ga po-
tegneš iz testa, je kuhan.

Žličniki

Žličnik je cmok, ki zahteva malo dela in
je hitro narejen. Lahko se rabi tudi v juhi.
dve in pol kupici moke
dve žličice pecivnega praška
dve jajci
kupico mleka
pol žličice soli.

Presej moko s pecivnim praškom in so-
ljo. Stepi jajca, vlij v mleko, potem oboje
v moko in dobro stepi. Imej pripravljen
vrel krop in spuščaj testo vanj z žlico. Do-
bro pokrij in kuhaj deset minut.